

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

**REHBER ÖĞRETMENLERİN OKULDA KARŞILAŞTIKLARI
SORUNLARA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASİN BAYRAKTAR

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ SUBHAN EKŞİOĞLU

HAZİRAN 2020

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

**REHBER ÖĞRETMENLERİN OKULDA KARŞILAŞTIKLARI
SORUNLARA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASİN BAYRAKTAR

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ SUBHAN EKŞİOĞLU

HAZİRAN 2020

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada;

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

YASİN BAYRAKTAR

ÖN SÖZ

Öğretmenlik mesleği; tarih boyunca milletlerin varoluşlarının garantisi ve millî varlıklarını devam ettirebilmenin güvencesi olmuştur. Yeni nesillerin tarihi, millî değerler çerçevesinde yetiştirilmesi ve ülke olarak hedeflenen amaçlara ulaşılmasının yegâne yolu eğitimidir. Eğitim sisteminin ağır yükünü çeken hiç şüphesiz öğretmenlerdir. Eğitim sisteminin içinde yetişerek bu sistemin bir ürünü olan öğretmen, bireyin yetiştirilmesinde en ağır sorumluluk sahibi olan kişidir. Öğretmen mesleğini icra ederken en çok fedakârlık yapması gereken ve tüm bunları maddi karşılığında ziyade mesleki motivasyon ve aşkla yapabilecek olan eğitim sisteminin temel unsurudur.

Çağdaş eğitim anlayışının bir sonucu olarak öğretmenlik mesleğinde gelişen branş bazında ihtisaslaşma ve alan uzmanı olarak niteleyebileceğimiz öğretmenlerin yetiştirilmesi gayesi, çeşitli bilimsel alanların doğmasına ve her alanın uzmanı tarafından öğretilmesi yoluna gidilmesine neden olmuştur. Rehber öğretmenlik de bu ihtisaslaşma anlayışının bir sonucu olarak doğmuştur. Hangi sistemi ele alırsak alalım en temel unsur hep insan olacaktır. İnsan olgusunun doğru ele alınıp incelenmesi ve onun doğru işlenebilmesi ancak alanında uzman kişiler tarafından tüm yönleriyle araştırılması ve bilimsel analizinin ortaya konmasıyla mümkün olacaktır.

Sağlıklı işleyen bir rehberlik ve rehber öğretmenlik müessesesi, öğrencilerin moral ve motivasyon yönünden en iyi durumda olmalarına ve bunun sonucu olarak en yüksek başarının elde edileceği eğitim ortamlarının doğmasına sebep olacaktır. Bu kapsamda, rehberlik sisteminin amacına hizmet edebilmesi için de öncelikle rehber öğretmenlerin sorunlarının belirlenmesi ve bu sorunların bilimsel yönleriyle ortaya konması gerekmektedir. Karşılaşılan sorunlara uygulanabilir çözümlerin geliştirilmesi, çözüm odaklı anlayışların sunulması ve eğitim sisteminin iyileştirilmesi açısından bu tez çalışmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Araştırmamın yürütülmesi süresince her zaman desteğini yakından hissettiğim çok değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Subhan EKŞİOĞLU'na, bu çalışmanın ortaya çıkmasında beni teşvik eden ve çalışmamı sahiplenerek yakın ilgisini hiçbir zaman esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Serhat ARSLAN'a, ışığıyla daima önümü aydınlatan, sorgulamanın ve bilginin peşinden koşmanın kutsallığını yaşayarak bize öğreten çok kıymetli hocam Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN'a,

Çalışma süresince desteğini hissettiğim eşim F. Betül BAYRAKTAR'a ve varlığıyla beni motive eden canım oğlum Yiğit Kemal BAYRAKTAR'a destek ve emekleri için yürekten teşekkür ederim.

Yasin BAYRAKTAR

Haziran 2020

ÖZET

REHBER ÖĞRETMENLERİN OKULDA KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

Yasin BAYRAKTAR, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Subhan EKŞİOĞLU

Sakarya Üniversitesi, 2020.

Bu çalışmanın amacı; rehber öğretmenlerin, mesleklerini yürütürken karşılaştıkları sorunları belirlemek ve bu sorunları gidermeye yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Araştırma verileri anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan rehber öğretmenlerle yüz yüze ve uzaktan görüşülerek elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilen 31 rehber öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Görüşme formunda, öğretmenlerin; okul idaresi tarafından rehberlik servisine gereken değer ve önemin verilip verilmediği, okuldaki diğer öğretmenlerden derse girmeme, ayrı çalışma ortamının bulunması gibi konularda ayrılması nedeniyle sorun yaşıyor yaşamadıkları, üniversitede aldıkları derslerin, okulda karşılaşılan problemlere ne derece uygulanabildiği, okulda karşılaşılan problemlerin günlük yaşantıyı etkileme durumu, okuldaki sorunların tek çözüm noktası olarak rehberlik servisinin görülüp görülmediği şeklinde beş açık uçlu soru yer almaktadır. Öğretmenlere yöneltilen sorular kayıt altına alınmıştır. Kayıtlar incelenerek elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde; rehber öğretmenlerin, okul yönetimi ile kendilerine gerekli araç gereçlerin temin edilmesi ve çoğaltılması, görüşme için uygun mekânın sağlanması konularında çeşitli sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca, rehber öğretmenler, okul yöneticilerinin ve diğer öğretmenlerin rehberlik ile ilgili bilgi eksikliği içinde olduklarını belirtmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle, rehber öğretmenlerin sorunlarının giderilmesi için öncelikle okullarda yöneticiler, öğretmenler ve velilerin rehberlik hizmetleri konusunda bilgilendirilmesi ve ortak bir rehberlik anlayışının kazandırılması gerektiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik, Rehber öğretmen, Rehber öğretmenlerin sorunları.

ABSTRACT

DETERMINING THE OPINIONS OF GUIDANCE TEACHERS ABOUT THE PROBLEMS THEY FACE IN SCHOOL

Yasin BAYRAKTAR, Master Thesis

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Subhan EKŞİOĞLU

Sakarya University, 2020.

The purpose of this study is to identify the problems faced by guidance teachers in their professions and to suggest solutions to resolve these problems. Research data were obtained by face-to-face and distance interviews with the guidance teachers working in kindergarten, primary and secondary schools. The study group of the study has 31 guidance teachers selected by easy-to-reach sampling method. Case study, one of the qualitative research methods, was used in the research. In the interview form, there are five open-ended questions which are whether they are experiencing problems due to the fact that school counselling services are not given the value and adherence to the guidance service, entering into classes from other teachers in the school, finding a separate working environment, the degree to which they are able to apply their knowledge from university to the problems they encounter at school, day-to-day impact of problems encountered in school, whether the guidance service is the only solution to the problems in the school. The questions directed to the teachers were recorded. The data obtained by examining the records were analyzed by means of descriptive analysis.

When the findings obtained from the research are examined, it was determined that guidance teachers had various problems in the provision of appropriate space for interviewing and procurement of necessary equipment for the school administration. In addition, guidance teachers have indicated that school administrators and teachers are lacking in guidance. Based on this findings, it has been determined that in order to solve the problems of guidance teachers, principals, teachers and parents should be informed about guidance services and to gain the common guidance understanding.

Keywords: Guiding, Guidance teachers, Guidance teachers' problems.

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın önemi.....	3
1.2. Araştırmanın amacı	4
1.3. Varsayımlar.....	4
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Tanımlar	5
BÖLÜM II.....	6
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Rehberlik nedir?.....	6
2.2. Çağdaş rehberliğin doğuşu	7
2.3. Rehberlik neden gerekli?.....	9
2.4. Türkiye’de rehberliğin tarihçesi ve kanuni temeli	12
2.4.1. Millî Eğitim Şûralarında rehberlik	14
2.4.2. Kalkınma planlarında rehberlik	16
2.4.3. Kanun ve yönetmeliklerde rehberlik	17
2.5. Rehberlik alanında sıkça karşılaşılan sorunlar.....	18
2.5.1. Alan dışı atama.....	18
2.5.2. Fiziki şartlar	19

2.5.3. Yönetici ve öğretmenlerin rehberlik anlayışı.....	20
2.5.4. Öğrenci ve velilerin rehberlik algısı - Çevresel etmenler.....	21
2.5.5. Lisans eğitiminin yetkinliği	22
2.5.6. Problemlerin günlük yaşantıyı etkilemesi, tükenmişlik ve iş doyumunu.....	22
2.6. İlgili araştırmalar	23
2.6.1. Yurtiçi araştırmalar	23
2.6.2. Yurtdışı araştırmalar	39
2.6.3. Araştırmaların değerlendirilmesi	40
BÖLÜM III.....	42
YÖNTEM.....	42
3.1. Araştırma modeli.....	42
3.2. Araştırmanın çalışma grubu.....	42
3.3. Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri.....	44
3.3.1. Veri toplama aracı	44
3.3.2. Veri toplama süreci	45
3.4. Verilerin analizi	45
BÖLÜM IV	46
BULGULAR	46
4.1. Çalışma grubuna ilişkin bulgular	46
4.2. Problem cümlesine ilişkin bulgular.....	46
4.3. Alt problemlere ilişkin bulgular	46
4.3.1. Okul idaresinin rehberlik servisine verdiği öneme ilişkin bulgular	46
4.3.2. Rehber öğretmenlerin farklı çalışma koşullarına sahip olmasının etkilerine ilişkin bulgular	49
4.3.3. Lisans derslerinin meslek hayatında sağladığı katkıya yönelik bulgular	51
4.3.4. Karşılaşılan problemlerin günlük yaşamı etkilemesine ilişkin bulgular	53

4.3.5. Rehber öğretmenlerin konumlarının algılanma şekline ilişkin bulgular	56
BÖLÜM V	59
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	59
5.1. Sonuç ve tartışma	59
5.1.1. Okul idaresinin rehberlik servisine verdiği öneme ilişkin sonuçlar	59
5.1.2. Rehber öğretmenlerin farklı çalışma koşullarına sahip olmasının etkilerine ilişkin sonuçlar	60
5.1.3. Lisans derslerinin meslek hayatında sağladığı katkıya yönelik sonuçlar	62
5.1.4. Karşılaşılan problemlerin günlük yaşamı etkilemesine ilişkin sonuçlar	63
5.1.5. Rehber öğretmenlerin konumlarının algılanma şekline ilişkin sonuçlar	64
5.2. Öneriler.....	65
5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler	65
5.2.2. Gelecek araştırmalara yönelik öneriler.....	66
KAYNAKLAR	67
EKLER	78
ÖZGEÇMİŞ VE ESERLER LİSTESİ	80

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Rehber öğretmenlere ilişkin demografik özellikler	43
Tablo 2. Okul idaresinin rehberlik servisine gereken değer ve önem vermesiyle ilgili öğretmen görüşleri.....	47
Tablo 3. Rehber öğretmenlerin farklı çalışma koşullarına sahip olmasının etkileriyle ilgili öğretmen görüşleri.....	49
Tablo 4. Üniversite derslerinin meslek hayatına uygulanma derecesiyle ilgili rehber öğretmen görüşleri.....	51
Tablo 5. Öğrenci problemlerinin rehber öğretmenlerin günlük yaşamına olan etkisiyle ilgili öğretmen görüşleri.....	54
Tablo 6. Rehber öğretmen olarak her sorunun tek çözüm noktası olarak görülmesiyle ilgili öğretmen görüşleri.....	56

KISALTMALAR

- DPT : Devlet Planlama Teşkilatı
EPÖ : Eğitim Programları ve Öğretimi
EPH : Eğitimde Psikolojik Hizmetler
EYD : Eğitim Yönetimi ve Denetimi
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
PDR : Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
RAM : Rehberlik Araştırma Merkezi
TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Öğretmen, eğitim ve öğretimin en temel unsurudur. Tüm öğrenme süreçlerinde kilit rol oynamaktadır. Bu nedenle bir ülkenin geleceğini öğretmenler inşa eder. Hangi meslekten olursa olsun; akademisyen, doktor, avukat, mühendis, asker, şoför, kasap hepsini yetiştiren öğretmendir ve öğretmenin niteliği ile eşdeğer nitelikler taşıyacaktır. Bir ülkenin kalkınması, toplumsal huzurun ve sosyal barışın sağlanması, geleneksel ve kültürel mirasın aktarılması, içinde bulunulan çağın gerektirdiği bilgi donanımına erişilmesi ve daha birçok konuda öğretmen başrol oynamaktadır (Çelikten ve Şanal, 2005).

İnsanoğlunun yeryüzündeki varlığı kadar eskiye dayanan öğretme olgusu ve öğretmenlik mesleği, yüzyıllar boyunca insanoğlunun gelecek inşası ve ayakta kalabilme arzusuyla sürekli değişerek gelişmiştir. Özellikle 19. yüzyıldan itibaren öğretmenlik mesleği günümüzün bakış açısını yakalamış ve öğretmenin, öğretmenlik mesleğine hazırlayan profesyonel eğitim kurumlarında yetiştirilmesi giderek yaygınlaşmıştır (Oktay, 1991). Dünya üzerinde yaşanan gelişmeler, teknolojinin gelişerek hayatın her alanını etkisi altına alması ve sanayi devriminin de etkisiyle meslek dalları ayrılmış ve mesleki eğitim ön plana çıkmıştır. Demokrasilerin farklı biçimleriyle yaygınlaşması, insan odaklı düşünce akımlarının geniş kitlelere yayılması toplumlar üzerinde büyük sosyal değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu değişimle birlikte öğrencilerin birey olarak konumlandırılmaları neticesinde kalkınmanın temel unsuru sayılan öğretmenlik mesleği içerisinde de ihtisaslaşmaya gidilmiş ve 20. yüzyıl başlarından itibaren okullarda psikolojik danışmanlık, rehberlik ve yönlendirme hizmetleri alanında gelişmeler başlamıştır (Erford, 2007'den aktaran Demirel, 2010).

Doğan (1999), Türkiye'de temelleri 1950'lere dayanmakla birlikte okullarda rehberlik hizmetlerinin gelişimini beş döneme ayırmaktadır ve bu dönemleri şu şekilde açıklamaktadır: Rehberliğin bir meslek olarak Türkiye'deki gelişimini 1950-1956 arasında ilk adımlar ve 1957-1969 arasında şekillenme süreci olarak tanımlamıştır. Şekillenme sürecini 1970-1981 yılları arasında okullarda rehberlik servislerinin kurulması takip etmiştir. Alanında uzman personelin yetiştirilmesi ihtiyacının belirgin hale gelmesiyle de

1982-1995 yılları arasında psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) lisans programlarının üniversitelerde yerini aldığı görülmüştür. 1996'dan itibaren günümüze kadar olan süreçte ise okullara lisans eğitimi almış psikolojik danışmanların atanması beşinci dönem olarak belirtilmektedir (Doğan, 1999).

Demirel (2010), günümüzde eğitim kurumlarında uygulanan sınıf rehberlik programının vizyonu çerçevesinde rehberlik hizmetlerinin ana düşüncesinin, eğitim kurumlarında kriz durumlarında olaylara müdahale edilmesi anlayışının ötesinde olduğunu ifade etmektedir. Modern rehberlik anlayışının; öğrencinin düzenli ve sürekli takibini gerektirir şekilde, değişen ve gelişen dünyada kendini ve içinde bulunduğu durumu algılayabilen, kişisel değerlerini toplumun beklentileri ile senkronize edebilmiş, çevresiyle barışık, sorumlulukları doğrultusunda karar alabilen bireyler yetiştirmeyi hedeflediğini söylemektedir. Aynı zamanda iletişim becerileri güçlü, başarıyı ve hayat boyu öğrenmeyi amaç edinmiş, sorgulayan, üreten ve kendini gerçekleştirebilmiş bir birey olmalarını sağlamak ana hedeflerdendir. Gelişimsel rehberlik olarak da tanımlanan bu anlayışın sadece kriz meydana geldiğinde durumla ilgili aspirin çözüm olarak tabir edilen reaksiyonların verilmesinden ziyade, inişli çıkışlı süreçlerin sürekli olarak takip edilmesi, hedef öğrenci grubu üzerinde gözleme dayalı sağlıklı bir profil veri tabanının oluşturularak güncelliğinin sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Sınıf rehberlik programının vizyonu, öğrencilerin okulda ve yaşamlarının tüm alanlarında başarılı olabilmeleri için ihtiyaç duydukları becerileri kazandırmayı amaç edinmektedir (Demirel, 2010).

Kuzgun (1997), eğitim sisteminin, öğretimi bireylerin ihtiyaçlarına uygun hale getirirken bireysel farklılıkları da gözetmesi gerektiğini söylemektedir. Ancak asıl sorunun, hızla küreselleşen dünyada, donanık bireylerin yetiştirilmesi, topluma ve çağa uyum gösterecek kimseler olarak eğitilmesinden ziyade değişen ve gelişen toplumda, ortaya çıkan yeni problemlerle de baş edebilecek kimseler haline getirmek olduğunu belirtmektedir. Bu yüzden günümüzde mevcut problemlere çözüm üretmenin ötesinde meydana gelebilecek yeni problemlere karşı kendini yenileyebilen bireylerin yetiştirilmesi daha da önem kazanmakta, bu anlamda eğitim sistemi içinde rehberlik hizmetlerinin önemi ortaya çıkmaktadır (Kuzgun, 1997).

Öğrencinin okul ortamından en fazla faydayı elde etmesi için gerekli şartları sağlamak ve engelleri kaldırmak, öğrencinin kişilik gelişimini tamamlayabilmesi için uygun ortamı oluşturmak amacıyla rehberlik hizmeti verilmektedir. Tüm bu rehberlik hizmetleri MEB tarafından belirlenen mevzuat ve esaslar çerçevesinde yapılmaktadır. Öğrencilere bu

desteğin sağlanması sırasında da birtakım sorunlarla karşılaşmaktadır (Ünal ve Ünal, 2010).

Bakioğlu ve Gayık Asyalı'ya (2005) göre Türkiye'deki okullarda gerçekleştirilen rehberlik hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesini engelleyen çeşitli sorunların yaşandığına ilişkin çok sayıda tespit bulunmaktadır. Bu bulguların işaret ettiği sorunların başlıcaları; 1- Okul personeli, 2- Rehber öğretmen, 3- Öğrenci ve velilerin, rehber öğretmenlerin rol ve görevlerine ilişkin algı ve beklentileri ile anlayışlarının farklılık göstermesi, 4- Okulda sağlanan ortam ve koşulların yetersizliği, 5- Mesleki araç gereçlerin yetersizliği, 6- Meslek standartlarının ve etik kuralların yeterince belirginleşmemiş olması, 7- Rol, görev ve özlük haklarına ilişkin mevzuatın yeterli olmaması ve 8- Rehber öğretmen başına düşen öğrenci sayısının fazla olması şeklinde belirtilebilir (Bakioğlu ve Gayık Asyalı, 2005).

Bu noktadan hareketle bu araştırma kapsamında ilk ve ortaöğretim seviyesinde Resmî okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

1.1. Araştırmanın önemi

Çağdaş eğitim anlayışının vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelen rehberlik hizmetlerinin eksiksiz bir şekilde uygulanması özellikle 2000'li yıllardan itibaren bir zorunluluk haline gelmiştir (Nazlı, 2007). Rehberlik hizmetlerinin tam ve eksiksiz bir şekilde sunulması ise tüm katılımcıların üzerine düşen vazifeyi gerektiği gibi yapmasıyla mümkündür. Rehberlik hizmetleri öğrenci, rehber öğretmen, diğer öğretmenler, okul idaresi ve aile gibi birden fazla katılımcı ile gerçekleştirilen bir faaliyetler bütünüdür. Buna karşın okullarda gerçekleştirilen rehberlik hizmetlerinin sorumluluğu birinci derecede rehber öğretmenlere verilmiştir (Doğan,1991). Rehberlik sisteminin istenen seviyede bir işleyişe ulaşması için rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların kendi bakış açılarıyla ortaya konması önem taşımaktadır. Buradan hareketle; rehber öğretmenlerin okul ortamında karşılaştıkları sorunlara yönelik görüşlerinin belirlenmesi ve iyileştirme yapılacak alanların tespitine ışık tutma amacı taşıyan bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın amacı

Bu çalışma; rehber öğretmenlerin, okulda karşılaştıkları sorunlara yönelik görüşlerini belirleme amacı taşımaktadır. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Rehber öğretmenlerin, okul idaresi tarafından rehberlik servisine gereken değer ve önemin verilip verilmediğine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Rehber öğretmenlerin, sahip olduğu fiziki imkânlar ve çalışma yöntemleri nedeniyle diğer öğretmenler ile yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Rehber öğretmenlerin, üniversitede aldıkları dersleri, okulda karşılaştıkları problemlere ne kadar uygulayabildiklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Rehber öğretmenlerin, okulda karşılaştıkları problemlerin, günlük yaşantılarını etkileme durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?
- Rehber öğretmenlerin, okulda karşılaşılan sorunların tek çözüm noktası olarak görülüp görülmediklerine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Varsayımlar

- Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara ilişkin verdikleri cevapların gerçek düşünce ve görüşlerini yansıttığı,
- Görüşme yapılan rehber öğretmenlerin soruları içtenlikle ve tarafsız bir şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda açıklandığı gibidir.

- Bu araştırma Ankara, Kocaeli, Manisa, Mersin, Antalya ve Uşak illerinde görev yapan rehber öğretmenlerden elde edilen bilgiler,

- Araştırmada bire bir görüşme yapılan anaokulu, ilk ve orta öğretimde görev yapan 31 rehber ğretmen,
- Rehber ğretmenlere görüşme formunda yöneltilen 5 adet soru ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

- Rehberlik: Bireye kendini tanınması, anlaması, sahip olduğu dinamikleri ve potansiyelini keşfetmesi, içinde bulunduğu topluma aktif uyum sağlayarak kendini gerçekleştirmesi için yapılan sistematik ve profesyonel yardım etme sürecidir (Yeşilyaprak, 2015).
- Rehber ğretmen (Psikolojik Danışman): Eğitim kurumlarında ve rehberlik araştırma merkezlerinde rehberlik hizmetlerini yürüten asıl görevi öğrencilere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunmak olan ve psikolojik danışma ve rehberlik alanında lisans eğitimini tamamlamış öğretmendir (MEB, 2001, 2017).
- Yöneltme: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 18.08.2003 tarih ve 231 sayılı kararı ile kabul edilerek Eylül 2003/2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan yönerge esasları uyarınca eğitim kurumlarında yapılan, bir bireyi gelişimsel özellikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda derse, bölüme, dala, alana, okula, üst öğrenim kurumlarına, mesleğe ve katılacağı etkinliklerin seçimine yönlendirme hizmetlerinin tamamıdır (MEB, 2003, 2017).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili kuramsal bilgilere ve araştırmanın amacı ile ilgili yurt içi ve yurt dışı araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Rehberlik nedir?

Rehberliğin birçok tanımı yapılmıştır. Yapılan bütün tanımlamaların ortak noktaları olmakla birlikte bazı tanımlamalar genel kabul görmüştür. Tan'a (1992) göre rehberlik; bireyin en verimli şekilde ve doyum verici yaşantılar sağlamasında gerekli olan tercihleri, planları yapmasına ve kararlar vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazanması, bu tercih ve kararları yürütmesi için bireye yapılan sistemli ve profesyonel yardımdır (aktaran Ayhan, 2004). Yeşilyaprak (2015) ise rehberliği bireye kendini tanıması, anlaması, sahip olduğu dinamikleri ve potansiyelini keşfetmesi, içinde bulunduğu topluma aktif uyum sağlayarak kendini gerçekleştirmesi için yapılan sistematik ve profesyonel yardım etme süreci olarak tanımlar.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programının vizyonu şu şekilde ifade edilmiştir:

"Gelişen ve değişen dünyada kendini ve içinde bulunduğu durumu doğru algılayan, kendisi ve çevresiyle barışık, kişisel değerleri ile toplumsal beklentiler arasında bir denge kurabilen, yaşadığı toplumun sorumlu bir üyesi olan, karar verme, sorun çözme, kişiler arası ilişki ve iletişim becerilerine sahip, kapasite ve yeteneklerini en uygun biçimde geliştiren, potansiyelini tam olarak kullanan, başarıyı ve hayat boyu öğrenmeyi amaç edinmiş, araştıran, sorgulayan, üretken ve mutlu, kendini gerçekleştiren bireyler yetiştirilmesine katkı sağlamaktır." (MEB, 2006, s.9)

Kepeçoğlu'na (1992) göre rehberlik, bireye yardım etme sürecidir. Öğüt verme ya da seçim baskısı oluşturan yol gösterme değil ideal yollar gösterme işidir. Danışan kendi çözüm yolunu kendi iradesiyle bulmalıdır. Danışman sadece doğru karar vermesini sağlamaya yarayacak unsurları mesleki profesyonellik çerçevesinde kişiye açıkça

sunmalıdır. Rehberliğin asıl hedefi bireyin kendisini gerçekleştirmesini sağlamaktır. Rehberlik, bireyin kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini kendine en uygun düzeyde geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum sağlaması ve böylece kendini gerçekleştirmesi için uzman kişilerce yapılan yardımdır (aktaran Poyraz, 2007).

Hatunoğlu ve Hatunoğlu'na (2006) göre, bireye yardım etmenin özünü oluşturan rehberlik hizmetleri: "Bireye kendini anlaması, çevredeki olanakları tanınması ve doğru tercihler yaparak kendini gerçekleştirmesi için yapılan sistematik ve profesyonel yardım etme sürecidir". Yardım etmekten kasıt akıl öğretmek ya da bireyi doğru olduğu varsayılan bir hareket tarzı benimsemeye zorlamak değil, onun çeşitli seçenekleri tanıyıp en uygun olanı seçmesi için gerekli değerlendirmeyi yapabilecek hale gelmesine çalışmaktır. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetinin hedefi bireydir. Okul ortamında bu birey öğrencidir. Rehberlik hizmeti profesyonel bir yardım olduğu için alanında uzman kişilerce verilmesi önemlidir.

Tatlıoğlu'na (1999) göre rehberlik, bireyin en verimli şekilde gelişmesi ve tatminkâr uyumlar sağlaması için gerekli tercihleri ve planları yapması, bunun sonucunda doğru kararları vermesini sağlayacak bilgi ve beceriyi kazanması ve aldığı kararları uygulaması için yapılan sistematik yardımdır. Kuzgun (1995) rehberlik hizmetlerinin; psikolojik danışma, boş zamanlarını değerlendirme, gizil güçlerini geliştirme, ilgi ve yeteneklerine göre meslek seçimi, iyi ilişkiler kurabilme ve çevre uyumu gibi yardımları kapsadığını belirtmiştir. Ayhan (2004), rehberlik hizmetlerini, öğrencinin daha çok kişilik gelişimi ile ilgilenen bir hizmet dalı olarak tanımlamıştır.

2.2. Çağdaş rehberliğin doğuşu

Bir meslek olarak kabul edilmesinden önce rehberlik, orta çağdan 17. yüzyıla değin disiplin olarak var olan bir olgudur. Batı toplumlarında daha çok kilise eksenli olmak üzere filozofların üstlendiği bir toplum bilgeliği şeklinde görülmektedir. Doğu ve İslam medeniyetlerinde ise daha yaygın olarak müslüman liderler ve saygın kişilerin halkı Allah ve toplumla ilişkilerinde aydınlattığı ve iyiye yönlendirdiği, topluma ve bireylere önderlik ettiği bir anlayış olarak karşımıza çıkmaktadır. İslamiyet'in yaygınlaşmasından sonra, hayırhah olarak adlandırılan, bireylerin sosyal, toplumsal, dini ya da ekonomik bütün

sıkıntılarında ona yol gösterecek bir can dostu seçilmesi uygulaması görülmektedir. Bu can dostu kişiye hayatında karşılaştığı zorluklarla mücadelede yardımcı olma görevini üstlenmekte, rehberlik etmektedir (Roukaya, 2015).

18. ve 19. yüzyıllarda yaşanan Sanayi Devrimi toplumsal yapıda büyük değişikliklere neden oldu. Önceleri geniş ailede süregelen eğitim anlayışı, fabrikaların yaygınlaşması sonucu ortaya çıkan vasıflı iş elemanı açığını kapatmak amacıyla yerini okula bıraktı. Eğitim aileden okula ve fabrikaya geçti. Bu dönüşüm geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçişi hızlandırdı. Bireylerin gittikçe daha erken yaşlarda eğitim sistemine girişi benimsendi. Çocuklar erken yaşlardan itibaren toplumun ihtiyaçlarına göre fabrika ve iş hayatına hazırlanmaya başlandı (Eryetiş, 2016).

Dünyada mesleğe yöneltme rehberliği olarak adlandırılabilir ilk çalışmalar ise 1895'te George Merrill ve 1898'de Jesse Davis tarafından bulduklarında okullarda öğrencilere iş dünyasını tanıtmaya ve meslek danışmanlığı şeklinde başlamıştır. 1907 yılında Grand Rapids ise okullarda öğrencilerin kişiliklerini geliştirmek ve meslekler konusunda bilgi vermek amacıyla bir program hazırlamıştır. Yarı profesyonel anlamda ilk mesleki rehberlik ise 20. yüzyılın başlarında Frank Parsons tarafından öğrencileri iş olanaklarından haberdar etmek amacıyla yapılan çalışmalarla başlamış, 1908 yılında meslek tanıtma bürosunun kurulmasıyla ilk Resmî kimliğini kazanmıştır (Razon, 1983). 1915 yılında öğrenciler, öğretmenler ve velileri kapsayacak şekilde mesleki rehberlik dairesi kurulmuş, Boston'da bulunan okullara rehberlik alanında uzman 117 personel atanmıştır (Kızıl, 2007). 20. yüzyılın ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi hedefi, eğitim alanında çağdaş bir yaklaşımın doğmasını sağlamış, bireylerin değişen şartlara uygun yetiştirilmesi ve karşılaşılan sorunların eğitim sistemi içerisinde çözümlenmesi ihtiyacı rehberlik alanının çıkış noktasını oluşturmuştur (Hıdır, 2010, Kuzgun, 1995'ten aktaran Taştan, 2010).

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin hızlanması toplumsal değişimi beraberinde getirmiş, bu değişimlerin hızlanması bireylerin topluma uyum sağlamalarını zorlaştırmıştır. İnsanların gittikçe karmaşıklaşan toplumsal sorunlarla başa çıkabilmeleri için de buna uygun eğitilmeleri zorunlu hale gelmiştir. Eğitimin amacı, bireylerin bedensel, zihinsel, duyuşsal ve sosyal bakımdan en üst gelişim düzeyine çıkmasını sağlamaktır. İşte bu amaç doğrultusunda ülkeler eğitim sistemlerinde öğretim süreçlerini destekleyecek hizmetleri uygulamaya koymuşlardır. Öğretim süreçlerinin desteklenmesi amacıyla ortaya çıkan bu alan rehberlik hizmetleri olarak adlandırılmıştır. Bu gerçeğin farkına varan ülkeler

rehberlik hizmetlerine büyük önem vermişler ve eğitim sistemlerini bu esasa göre şekillendirmişlerdir (Akman, 1992, Can, 1995, Kepçeoğlu, 1994'ten aktaran Öztürk, 1999).

21. yy. eğitim anlayışı; eğitimin ana unsuru olan öğrencilerin birbirinden farklı olduğunu, ilgi ve yeteneklerinin, kalıtsal özelliklerin ve çevre etmeninin her öğrenci için doğumundan itibaren farklı geliştiğini kabul etmektedir. Zamanın ilerlemesi ve teknolojinin değişmesiyle hayatın birçok alanında baş döndüren gelişmeler yaşandığı gibi eğitimde de bu doğrultuda gelişme ve değişimler yaşanmaktadır. İnsanların birbirlerinden farklılaşmasının temelini oluşturan ilgi ve yeteneklerindeki çeşitlenmeler doğrultusunda eğitilmeleri, içinde bulunulan çağın eğitim anlayışı açısından önemli bir basamaktır (Hamamcı, Murat ve Esen Çoban, 2004).

Kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitilen bireylerin de bu eğitim öğretim süreçlerinde karşılaştığı onlarca sorun olabilmektedir. Her öğrencinin karşılaşması muhtemel bu sorunlar yumağının öncesinden engellenerek bireyde arzulanan davranış değişikliklerinin meydana gelmesine olanak sağlamak için rehberlik ve psikolojik danışmanlık faaliyetlerinin yürütülmesi günümüzün mutlak eğitim prensiplerinden biri haline gelmiştir. Çağdaş eğitim kurumlarında öğrencilerin davranışlarında istedik değişme ve gelişmeleri sergileyebilmeleri için öğretim ve yönetim hizmetlerinin yanında öğrenci kişilik hizmetleri olarak adlandırılan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden de yararlanmaları bu açıdan önem arz etmektedir (Kepçeoğlu, 1999'dan aktaran Hamamcı ve diğerleri, 2004).

2.3. Rehberlik neden gerekli?

Yeni yüzyıl sosyal, ekonomik, siyasal, toplumsal ve çevresel değişimin hızla yaşandığı, teknolojinin hayatın tüm alanlarını etkisi altına alarak dönüştürdüğü bir hâl almıştır. Bu hızlı değişim, insanoğlunun gelişim ve gereksinimlerinin aynı hızda karşılanmasını kısıtlamıştır. Bu kısıtlamaların klasik eğitim anlayışı içerisinde çözümlenmesi imkânsız görünmektedir. Bireyin ve toplumun, gelişim ve sorun çözme yetilerini çağın ihtiyaçlarına uygun hale getirmek için rehberlik hizmetleriyle desteklenen çağdaş bir eğitim sistemine ihtiyaç duyulmaktadır (Poyraz, 2006). Toplumsal değişimin ortaya çıkardığı bu sorunlar ve bireyin gelişim görevleri sonucunda ortaya çıkan bireysel kriz alanları okullarda psikolojik

yardım hizmetlerini de içinde barındıran kişilik hizmetlerini zorunlu kılmaktadır (Yazgünoğlu, 2012).

Teknoloji, bilim, sanat ve politik gelişmeler toplum yapısını büyük bir hızla değiştirmekte, bu durum karşısında öğrencilerin gelişimine destek olma konusunda yetersiz kalan okulların PDR hizmetleriyle desteklenmesi gerekmektedir. Toplumsal değişim, gençlik alt kültürünün oluşması, eğitimde bireyin duygusal yönüne verilen ağırlığın giderek artması, bireysel farklılıkların eğitimde dikkate alınması zorunluluğuna karşın sınıfların kalabalık olması, boş zaman sorunu ve demokratik toplumlarda bireylere tanınan seçme özgürlüğü rehberlik hizmetlerini gerekli kılmaktadır (Özdemir, 2008). Günümüzde okullarda karşılaştığımız problemleri kökünden yok etmenin kolay bir yolu olmamasına rağmen birçok araştırma göstermektedir ki okul danışmanları eğitimsel engellerin azaltılmasında kilit rol oynayabilir (Carrell ve Carrell, 2006).

Gerek bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitilmeleri sürecinde, gerekse insan olarak günlük yaşantı içinde birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunların ortaya çıkmasında toplumsal devinim ve teknolojik ilerlemenin payı oldukça yüksektir. Sosyal çalkantılar, düzensiz göç hareketleri ve ekonomik sıkıntılar çocuklarda uyum sorunlarına neden olurlar. Çocuklarda görülen hırsızlık, okula devamsızlık, şiddet eğilimi, alkol ve madde bağımlılığı, antisosyal eğilimler gibi tüm davranış ve uyum bozuklukları karşısında etkili çözümler sunabilmek ancak psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleriyle mümkün olabilir (Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006). Rehberlik dersinin üniversitelerde meslek dersleri içinde okutulmaya başlanmasıyla, özellikle ilköğretim kurumlarında çalışacak öğretmen adaylarının, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini belirleyebilmek, ortaya çıkarmak ve bu doğrultuda yönlendirme kabiliyetlerini geliştirmek amaçlanmıştır. İlköğretimden yükseköğretime kadar her seviyede eğitim kurumlarında, çocuğun ilgi, yetenek ve gelişim özelliklerine göre yönelmelerinin sağlanmasında psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine fazlaca ihtiyaç duyulmaktadır (Poyraz, 2007).

Günümüzde okullarda sıkça karşılaşılan; bir bakıma toplumsal özden uzaklaşmanın tezahürü diyebileceğimiz zorbalık, taciz, istismar, hırsızlık, madde bağımlılığı gibi yozlaşma belirtilerinin yanında okuldan kaçma, ders başarılarındaki düşüş, yanlış arkadaş seçimi ve devamsızlık gibi daha birçok olumsuz davranış hızla yayılmakta ve bunlar tüm eğitim kurumlarını etkisi altına almaktadır. Ayrıca ders başarısındaki düşüş, yanlış alan ve sonucunda yanlış meslek seçimi eğitsel yönlendirme hizmetlerine duyulan ihtiyacı gözler önüne sermektedir. Bireyin ruh sağlığının yerinde olmasının tüm hareketlerine yansıtacağı

bilindiği için tüm bu durumlar okullarda rehberlik ve psikolojik danışma servisine duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Çocuk ve gençlerin alkol, uyuşturucu, intihar gibi durumlarla karşılaşmadan önce, yaşam mücadeleleriyle başa çıkabilmeleri için, onların erken yaşlardan itibaren aileleri, okulda öğretmenler ve psikolojik danışmanlar tarafından desteklenmeleri gerekmektedir (Ültanır, 2005).

Rehberlik hizmetlerinin yoğunlaştığı ortaöğretim döneminde bulunan gençler ergenlik çağlarını yaşamaktadır. Ergenlik, intihara kalkışma ve sonuçlandırma oranı 15-24 yaş ölçeğinde daha yüksek (Devrimci Özgüven, Haran ve Soykan, 2003), alkol ve madde bağımlılığının yaygınlaşarak arttığı (Gökgöz ve Koçoğlu, 2007) bunun sonucunda zorbalık ve öfke kontrol problemlerinin ortaya çıktığı (Hisar, 2018), şiddet ve suça karışma eğilimlerinin arttığı (Çakır, 2011) bir dönemdir. Yavuzer'e (2005) göre ergenlik dönemi; merak ve yeni arayışların arttığı, psikolojik açıdan zayıf ve kırılgan, biyolojik ve sosyolojik olgunlaşmanın yaşandığı, ailenin çocuklarıyla iletişim kopukluğu ve ilgisizlik yaşadığı, bireyin kendisi olma ve bir kimlik kazanma mücadelesi verdiği, şiddetli çevresel baskılara maruz kalınan çalkantılı bir geçiş dönemidir (aktaran Poyraz, 2007). Böylesine karmaşık bir dönemden geçen gençlerin problem çözme becerilerinin geliştirilmesine, kriz anında nasıl davranması gerektiği konusunda rehberlik edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Ergenlik dönemindeki fiziksel değişim ve cinsel eğilimlerin yoğunluğu, değer yargılarındaki farklılaşmalar gençlere meslek seçimi ve hayat felsefesi oluşturma gibi önemli konularda kararsızlıklar yaşatır. Bu ikilem ve sorunlara merak, değişim arzusu, sigara ve madde bağımlılığı, macera tutkusu, kimlik arayışı ve ideolojik grupların etkisi altında kalma gibi faktörler eşlik edebilir. Bütün bu sorular, eğitim kurumlarında gençlerin kendilerini rahat ifade edebilecekleri, güvendiği ve yakın ilişkiler kurabileceği, alanında uzman kişiler tarafından örgütlenmiş demokratik ortamların varlığını gerekli kılar. Bu ortamı ise ancak çağdaş rehberlik anlayışı sunabilir (Kızıllı, 2007).

Rehberlik hizmetlerinin öğrenciler üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalara bakıldığında; PDR hizmetlerinden faydalanan deney gruplarının, faydalanmayan kontrol gruplarına nazaran, öğrenci davranışlarında iyileşmeye, disiplin ve başarıya küçümsenemeyecek seviyede katkı sağladığı görülmüştür (Çetiner, 1992). Tuzcuoğlu (1995) tarafından yapılan çalışmada ise örnekleme oluşturan kişilerin rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin yüksek olduğu görülmüştür. Yönetici, öğretmen ve velilerin tümü ilkokullarda rehberlik servislerine ihtiyaç olduğunu belirtmiş, öğrencilerin duygusal ve kişisel gelişimlerine yönelik çalışmalar, başarısızlık nedenlerinin tespiti ve verimli ders

çalışma yöntemleri konularında rehberlik ve danışma faaliyetleriyle desteklenmesi gerektiği sonucu çıkmıştır.

2.4. Türkiye’de rehberliğin tarihçesi ve kanuni temeli

Türkiye’de psikolojik danışmanlık ve rehberlik fikrinin temellerinin II. Meşrutiyet döneminde atıldığı, o dönemde yayınlanan eğitim dergilerinden anlaşılmaktadır (Karagöz ve Duman, 2014). Çağdaş anlamda rehberlik uygulamaları yeni olmakla birlikte okul programlarında rehberlik anlayışının yer alması Cumhuriyet’in ilk yıllarına dayanmaktadır. Öğrencilerin duygusal, zihinsel ve sosyal gelişimine ilişkin yazılara 1920’li yıllarda özellikle öğretmen okullarındaki pedagoji kitaplarında rastlamak mümkündür (Baymur, 1980’den aktaran Pişkin, 1989). Cumhuriyet’in ilk yıllarında rehberlik üzerine yapılan ilk yaklaşımlardan birisi olarak Maarif Vekâleti Mecmuası’nda (1926) mesleğe yöneltme adı altında imzasız yayımlanan yazıda şu ifadeler yer almaktadır (Bakırcıoğlu, 1985).

“Terbiye enstitüsünde bulunmasını zaruri gördüğüm diğer bir kısım da “Meslekî istikamet ve istifa” meseleleri ile meşgul olarak bir şubedir. Malum olduğu üzere, bir insanın hangi meslek için azami müstait (yetenekli) bulunduğunu, diğer cihetten muayyen bir meslek için ne gibi malumat ve kabiliyetlere ihtiyaç olduğunu tayin eylemek meselesi zamanımızı pek farklı bir suretle meşgul etmektedir.

Son senelere gelinceye kadar muallimler ve aileler, çocukların zihni kabiliyetler ile onların hazırladıkları meslekler arasındaki rabıta ve münasebetleri düşünmüyorlardı. Meslek intihabı (seçimi) umumiyetle tesadüfi ve gayri ilmî bir surette oluyordu. Bunun neticesi, birçok insanlar müsait olmadıkları mesleklere giriyorlar ve binnetice (sonunda) kendilerinden beklenen hizmetleri yapamadıklarından, bu yüzden kazalara da sebebiyet veriyorlardı. Aynı zamanda, mesleklerinde muvaffak olamadıklarını gören gençlerin cesaretleri kırılıyor ve tabiatı ile iştahsız, şevksiz suretle çalışıyorlar.

İşte bunun içindir ki, bir taraftan bir gencin hangi sanat ve mesleğe müsait olduğunu, muayyen bir mesleğin ne gibi bilgiler ve kabiliyetler istediğini ilmi bir surette tayin ve tespit etmek, bir kelime ile herkesi azami müsmir (verimli) kılmak için, yerli yerine koymak için çalışılıyor. Amerika’da başlayan memleketlerin iktisadi inkişafı ve atileri (gelecekleri) ile alakadar olan bu hareket eski Avrupa memleketlerine kadar sirayet etmiştir. Artık her yerde “Mesleki istikamet yurtları tesis ediliyor. Bu yurtlar bir meslek arayan veya sanat değiştiren gençlere meccani (ücretsiz) olarak istedikleri malumatı veriyorlar, onların mesleki kabiliyetlerini tetkik ve muayene ediyorlar.” (aktaran Poyraz, 2007, s.32-33)

Cumhuriyet’in ilk yıllarında PDR alanında yapılan bu fikri hazırlıkları takiben alanında uzmanlaşmış ve lisans eğitiminden geçmiş rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların yetişmesi amacıyla 1950’li yıllardan itibaren çeşitli çalışmaların yapılmaya başlandığı

kabul edilmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda Amerika Birleşik Devletleri ile geliştirilen ilişkiler ve Marshall Planı kapsamında eğitim alanında iş birliği çalışmaları yapılmış, bu çalışmalar kapsamında Amerika'dan birçok eğitim uzmanı Türkiye'ye davet edilirken, üniversitelerde bulunan eğitim uzmanlarından oluşan heyetler de Amerika'ya gönderilerek çalışmalarını raporlar halinde sunmaları sağlanmıştır. Yapılan çalışmalardan Türk eğitim sisteminin bireysel farklılıkları dikkate alacak şekilde rehberlik ve yönlendirme faaliyetlerini başlatması gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. (Hamamcı ve diğerleri, 2004; Hatipoğlu, 2010; Güvenç, 2001).

Yükseköğretim kurumlarında PDR eğitimi, ilk olarak 1953-1954 öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji ve Özel Eğitim Bölümleri ders programlarına rehberlik ve danışma dersinin konmasıyla başlamıştır. Bu tarih, rehberlik adlı bir dersin Türkiye'deki bir yükseköğretim programında ilk kez okutulması bakımından önemlidir (Tan, 2000'den aktaran Öcal, 2010).

Rehberliğin eğitim hayatımıza girmesiyle üniversitelerimizde programlarını bu doğrultuda düzenlemişlerdir. 1960'ta Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde (ODTÜ) psikoloji laboratuvarı, 1965'te İstanbul Üniversitesi'nde öğrenci ve danışma bürosu kurulmuş, Ankara Üniversitesi'nde psikolojik hizmetler sunmak üzere uzman personel yetiştirecek bölümler açılmıştır. 1966-1967 eğitim döneminde uzman yetiştirmek amacıyla Hacettepe Üniversitesi'nde lisansüstü eğitim çalışmaları başlatılmış, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi'ne bağlı olarak kurulan Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Merkezi 1974 yılında bağımsız bir bölüm haline getirilmiştir. PDR adıyla kurulan Türkiye'de ilk bölümdür. Daha sonraki yıllarda anabilim dalı olarak örgütlenmeler başlamıştır (Poyraz 2007).

Özgüven (1990), 1970 yılında yürürlüğe konan Orta Dereceli Okullarda Rehberlik Servislerinin Kuruluşu ve Görevleriyle İlgili Esaslara İlişkin Yönerge sayesinde orta dereceli okullarda rehberlik servisleri kurulması ve bu servislere o güne kadar okullarda var olan öğretmen ve yönetici kadrolarına ek olarak rehber öğretmen atanmasını sağlayacak yasal imkânlar getirdiğini belirtmektedir. 1982 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile birçok üniversitede eğitimde psikolojik hizmetler anabilim dalı adı altında "Psikolojik Danışma ve Rehberlik" lisans programları başlatılmıştır. PDR programları daha sonraki yıllarda Ankara Üniversitesi, ODTÜ ve Boğaziçi Üniversitesi başta olmak üzere yüksek lisans ve doktora programları ile genişletilmiştir. Günümüzde üniversiteler Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı farklı eğitim kademelerindeki rehber

öğretmen gereksinimini karşılamak üzere Rehberlik ve Psikolojik Danışma bölümlerinde lisans düzeyinde eğitim vermektedirler (Doğan, 1996; Özgüven, 1990).

2.4.1. Millî Eğitim Şûralarında rehberlik

7. Millî Eğitim Şûrası'nda rehberlikte emekleme dönemi sayılabilecek, okullarda grup öğretmenliği kavramından bahsedilmiş, ortaöğretimde ilgi ve yeteneklerin belirlenerek bu doğrultuda yönlendirme yapılması kararı alınmıştır (Güvenç, 2001, MEB, 1962, Poyraz, 2007). 8. Millî Eğitim Şûrası'nda ortaöğretimin ikinci kademesinin ilk yılı yöneltme işlemine tahsis edilmiş, bu yöneltmenin zorlayıcı ve gücendirici değil, yol gösterici ve özendirici esaslara bağlanması gerektiği bizzat dönemin Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Orhan OĞUZ tarafından ifade edilerek karar metnine işlenmiştir (MEB, 1970).

Rehberlik ifadesinin açıkça yer aldığı 9. Millî Eğitim Şûrası'nda somut adımlar atıldığı anlaşılmaktadır.

“Okullarımızda genel ve mesleki rehberlik hizmetlerinin örgütlenmesi ile ilgili esaslar ve rehberlik programını bütün okullarımızda uygulanacak ve rehberlik programının uygulanması için okul müdürlükleri gerekli tedbirleri alacaklardır. Sistemin yeni ve önemli unsurlarından olan rehberlik çalışmaları ile yeni ölçme ve değerlendirme düzeninin uygulanmasında yönetici ve öğretmenlere yardımcı olmak, seminerler düzenlemek, danışmanlık yapmak ve uygulamayı yerinde izlemek ve sorunları yerinde çözebilmek amacı ile her ilde rehberlik ve araştırma merkezlerinin kurulması ve mevcutların beklenen hizmetleri görececek şekilde geliştirilmesi için kadro tahsisi, uzman atanması, geçici danışman gönderilmesi, seminerler ve kurslar düzenlenmesi, yayınlar ve araçlar gönderilmesi gibi tedbirler alınacaktır (Karar 112).” (MEB, 1974, s.25)

Bu kararda sistematik rehberlik faaliyetlerinin başlayacağı ve il düzeyinde yapılanmaya gidileceği açıkça ifade edilmiştir (MEB, 1974). 9. Millî Eğitim Şûrası'nda rehberlik hizmetleri açısından bağlayıcı kararlar alınmış, rehberlik ve yöneltme kavramları detaylarıyla tartışılarak ortaya konmuştur (Güvenç, 2001). Sonraki yıllarda yapılan Millî Eğitim şûralarında psikolojik danışmanlık ve rehberlik farklı anlam ve içeriklerle de olsa sürekli yer almıştır.

10. Millî Eğitim Şûrası'nda rehberlik ve yöneltme hizmetlerine ağırlık verilerek fiziki imkânların iyileştirilmesi (MEB, 1981), 11. Millî Eğitim Şûrası'nda eğitim uzmanlığı alanında "okul danışmanı" yetiştirilmesi kararlaştırılmıştır (MEB, 1982). 12. Millî Eğitim Şûrası'nda (MEB, 1988) rehberlik faaliyetlerinin etkinleştirilerek yaygınlaştırılması; bu

çerçevede öğrencilerin beden ve ruh sağlıkları ile eğitim durumlarını takip edecek bir sistemin geliştirilmesi kararı alınmış, 13. Millî Eğitim Şûrası'nda rehber öğretmenlerin atanması, görevin gerektirdiği niteliklere uygun kriterlere bağlanmalı, bu görev alanında lisans seviyesinde yükseköğrenim görmeyenler atanmamalıdır şeklinde bağlayıcı hükümler getirilmiştir (MEB, 1990).

14. Millî Eğitim Şûrası'nda yönlendirmenin ihtisas gerektiren bir alan olduğundan bahisle bu konuda çalışmak üzere bir komisyon kurulması ve Millî Eğitim müfettişlerinin rehberlik alanında lisansüstü eğitim görmeleri gerektiği belirtilmiştir (MEB, 1993). 15. Millî Eğitim Şûrası'nda; bireyi tanıma ve yöneltmeye ilişkin rehberlik hizmetlerinin dördüncü sınıftan başlatılmakla birlikte, ilköğretimde gerçek yöneltmenin dokuzuncu sınıftan itibaren ele alınması, yönlendirme çalışmalarıyla öğrencilere, zaman ve enerjilerini, yetenek ve becerilerini, olumlu iş değerlendirmelerini geliştirecek bir disiplin kazandırılması, rehberlik hizmetlerinin, rehberlik ve psikolojik danışma alanında en az lisans eğitiminden geçmiş elemanlarca yürütülmesi aynı zamanda rehberlik hizmetleri kadrolarına, alan dışından atama yapılmaması kararlaştırılmıştır (MEB, 1996).

16. Millî Eğitim Şûrası'nda rehberlik hizmetlerinden sorumlu olanların okul, aile, kamu, özel kurum ve kuruluşları ile iş birliği içinde meslek alanlarını tanıtıcı etkinlikleri düzenlemesi, her öğretmenin de lisans dersleri içinde rehberlik eğitimi alması gerektiği belirtilmiştir (MEB, 1999). 17. Millî Eğitim Şûrasında (MEB, 2006) ise aşağıdaki kararlar alınmıştır.

- “Rehber öğretmen ve özel eğitim öğretmenliğine alan dışından öğretmen ataması yapılmamalıdır.
- Bağımsız anaokullarına rehber öğretmen atanması zorunlu hale getirilmelidir.
- Rehberlik hizmetlerine okul öncesi eğitimden başlanmalıdır.
- Yönelme 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda, öğrenciyi tanıma ve meslekleri tanıtmaya yönelik olarak ailelerle iş birliği içinde yapılmalı, yönelme yönergesi yeniden düzenlenmelidir.
- Rehberlik hizmetlerinden okulların yanında, yaşam boyu öğrenme kapsamında da yararlanılmalıdır.
- Yönlendirme, rehber öğretmenler başta olmak üzere öğrenciler, veliler, öğretmenler, okul yöneticileri, meslek odaları, yerel yönetimler, resmî ve özel işverenler, yazılı ve görsel medyanın ortak çabaları ile gerçekleştirilmelidir.” (MEB, 2006, s.2-4)

2010 yılında yapılan ve PDR açısından o güne kadar yapılanların en kapsamlısı olan 18. Millî Eğitim Şûrası'nda rehberlik hizmetleri bütün boyutlarıyla ele alınmıştır. Önceki

şuralarda alınan kararların tamamı değişik şekillerde yinelenmekle birlikte farklı olarak; PDR alanında verilen lisans eğitiminin son bir yılının uygulama olmak üzere beş yıla çıkartılması, MEB bağlısı kurumlarda rehber öğretmen/psikolojik danışman olarak görev yapan personelin uzaktan eğitim, e-eğitim, tezli-tezsiz yüksek lisans ve hizmet içi eğitim ile uzmanlık eğitimlerinin tamamlanarak hizmet kalitesinin artırılması, okul öncesi de dahil olmak üzere bütün öğretim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman tahsis edecek şekilde kadro tahsis edilmesi gibi kararlar alınmıştır (MEB, 2010). 19. Millî Eğitim Şûrası'nda (MEB, 2014) ortaokullarda 5, 6 ve 7. sınıflarda birer saat rehberlik dersinin konulması ile Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin, rehber öğretmenlerin okul güvenliği konusundaki rol ve sorumluluklarını da kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.

2.4.2. Kalkınma planlarında rehberlik

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda eğitim sisteminin toplumdaki çeşitli görevlerin dağıtılmasında kabiliyetin esas alınması hususu belirtilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), 1963). 1967 yılında yürürlüğe konan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Millî Eğitim Bakanlığı'nca, okullarda planlı ve programlı rehberlik ve mesleğe yöneltme uygulamalarının başlatılması öngörülmüştür (DPT, 1968, Poyraz, 2007, Ültanır, 2005). Üçüncü ve Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planları'nda geliştirilecek rehberlik hizmetleri ile öğrencilerin yeteneklerine göre bir üst öğretim kurumunu seçmeye yönettirecekleri hükme bağlanmıştır (DPT, 1973, 1979). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ortaokullarda mesleğe yöneltme ve çevre şartlarına göre geçerli beceriler kazandırma uygulamasına başlanacağı belirtilmiştir (DPT, 1985). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; öğrenci başarısının artırılmasında ve öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, mesleki yönlendirilmelerinde önemli bir yeri olan rehberlik faaliyetlerinin etkinleştirilerek yaygınlaştırılmasına yönelik düzenlemeler gerçekleştirileceği ifade edilmiştir (DPT, 1990). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda eğitimin bu plan süresince en önemli sektör olacağı vurgulanmış ancak hali hazırda etkin bir yönlendirme sistemi kurulamadığı için eğitimin, ekonomi alanında nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılayamadığı belirtilmiştir (DPT, 1996). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda millî eğitimin, herkes için hayat boyu öğrenme yaklaşımıyla bilgiye ulaşma yol ve yöntemlerini öğreten, etkin bir rehberlik hizmetini içeren, eğitimin tüm evrelerinde yatay ve dikey

geçişlere imkân veren, piyasa meslek standartlarına uygun, üretime dönük eğitime ağırlık veren, yetki devrini esas alan, istisnasız tüm öğrenciler için fırsat eşitliğini gözeten bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden düzenleneceği belirtilmiştir (DPT, 2001). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda ortaöğretimin; program türünü esas alan, yatay ve dikey geçişlere imkân veren, etkin bir rehberlik ve yönlendirme hizmetini içeren esnek bir yapıya kavuşturulacağı, bu programların geniş tabanlı ve modüler esasa göre düzenleneceği belirtilmiştir (DPT, 2007). Onuncu Kalkınma Planı'nda ortaöğretim ve yükseköğretime geçiş sisteminin öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini dikkate alan etkin rehberlik ve yönlendirme hizmetleri desteğiyle, süreç odaklı bir değerlendirme yapısına kavuşturulacağı, bunun yanında boşanmaların azaltılması amacıyla aile danışmanlığı hizmetlerinin yaygınlaştırılması kararlaştırılmıştır (DPT, 2014). 1967'den günümüze kadar yayınlanan bütün kalkınma planlarında rehberlik, mesleki yönlendirme, mesleki ve teknik örgün ve yaygın eğitim ile ekonominin insan gücü ihtiyaçları arasındaki uyumun geliştirilmesi gibi başlıkları altında PDR hizmetlerinden bahsedildiği, her kalkınma planında konunun daha detaylı ele alındığı anlaşılmaktadır. Ancak devlet kalkınma planlarında yer alan rehberlik faaliyetleri uygulamada yerine getirilmediği için konunun planda yer almasının rehberlik alanına önemli bir katkı sağladığını söylemek güçtür (Özgüven, 1990).

2.4.3. Kanun ve yönetmeliklerde rehberlik

1970 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nca orta dereceli okullarda rehberlik servislerinin kurulması hakkında genelge çıkarılmıştır (MEB, 1970). 1973'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) onayı üzerine yürürlüğe giren 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir alana yönlendirilmesi, eğitimin bu yönlendirmeyi yapabilecek şekilde düzenlenmesi, yöneltmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden yararlanılması kanuni güvence altına alınmıştır (TBMM, 1973).

1982 yılında kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. maddesi eğitim ve öğrenim hakkını düzenlemektedir. Bu maddede; devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır hükmü amir olsa da buradan sadece özel eğitime ihtiyaç duyanları değil maddenin ruhu gözetilmek suretiyle, bireysel farklılıkları da esas alarak tüm eğitim süreçlerinin düzenlenmesi ve rehberlik ve yöneltme hizmetlerinin tüm yurttaşlara kullanılması anlamı çıkarılmalıdır. Rehberlik hizmetlerine

ilişkin yapılan tüm düzenlemeler anayasanın bu maddesine dayandırılır (Saltan, 2014). Eğitim öğretim kurumlarında yürütülen rehberlik hizmetleri 1968 yılında yürürlüğe konan Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği ve 1985'ten itibaren Rehberlik Yönetmeliği esaslarına göre düzenlenmiş, 2001 yılından sonra Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği uygulanmıştır. Günümüzde ise 2017 yılında yayımlanan Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği esaslarına göre rehberlik hizmetleri yürütülmektedir (MEB, 1968, 1985, 2001, 2017).

Türkiye'de 20. yüzyılın ikinci yarısında ilk adımları atılan, 2000'li yıllara gelindiğinde kanunların yönetmelik, yönerge ve tebliğlerle desteklenmesiyle rehberlik ve psikolojik danışmanın yasal mevzuatı oluşmuştur. Temelleri yarım asra dayanan ve ilk olarak pilot illerdeki uygulamalarla başlayan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri günümüzde anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise ve rehberlik araştırma merkezlerinde (RAM) verilen modern eğitimin önemli ve vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir (Hamamcı ve diğerleri, 2004).

2.5. Rehberlik alanında sıkça karşılaşılan sorunlar

2.5.1. Alan dışı atama

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri uzman kişiler tarafından verilmesi gereken bir hizmet olmakla birlikte yukarıda da belirtildiği üzere 80'li yılların başından itibaren rehberlik alanında lisans düzeyinde personel yetiştirme çalışmaları başlamış olmasına rağmen Türkiye'de alan dışı atama nedeniyle %25 oranında başka alandan mezun olup rehber öğretmenlik yapan öğretmen vardır. Bu durum diğer insanlarda rehber öğretmenler hiçbir iş yapmıyor, sadece odalarında oturuyorlar, bir işe yaramıyorlar düşüncelerinin artmasına sebep olmaktadır. Ancak üniversiteden rehberlik ve psikolojik danışma alanından mezun olup rehber öğretmen olan kişilerin oranının artmasıyla bu eski önyargılar giderek azalmaktadır (Yeşilyaprak, 2003'ten aktaran Hamamcı ve diğerleri, 2004).

Okullarda başlatılan PDR hizmetleri, PDR personeli yetiştiren kurumların açılmadan başlatılmasından dolayı, bu alanı yeterince bilmeyen personel tarafından yürütülmeye çalışılmıştır. PDR alanına ilişkin kavramlar, uygulamalar, rol, kimlik, görev ve

sorumluluklar, etik kurallar bakımından birtakım yanlış algılamaların yaşanmasına neden olmuştur (Korkut-Owen, 2007'den aktaran Öcal, 2010). Psikolojik danışma ve rehberlik eğitimini almamış olan kişilerin psikolojik danışman olarak atanması bu hizmetlerin kalitesini düşüren önemli bir sorundur (Yüksel Şahin, 2002). Millî Eğitim Bakanlığı Türkiye'de rehberlik hizmetlerinin yapılmaya başlandığı günden bu yana RAM'lara ve okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik servislerine alandan mezun olmayan ya da yeterli hazırlığı bulunmayan elemanları atamaktadır. Eğitim Fakülteleri Eğitim Bilimleri Bölümlerinin alan dışı mezunlarının "kredilerinin en az %30'unu" PDR alanından aldıklarını belgeledikleri takdirde "Rehber Öğretmen" olarak atanabileceklerini karara bağlamıştır. Bu kararın bazı akademik çevreler tarafından desteklenmiş ve bu doğrultuda bazı üniversiteler uygulamaya yönelik girişimde bulunmuşlardır. Söz konusu kararın, şu anda PDR alanında öğrenim gören öğrencilerin ve alanda çalışan uzmanların özlük haklarına, verilen hizmetlerin niteliğine çok önemli zararlar verdiği, PDR meslek kimliğinin oluşmasını engellediği yadsınamaz bir gerçektir (Doğan,1996).

2.5.2. Fiziki şartlar

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin okullarda öneminin anlaşılması, kabul görmesi ve varlığını devam ettirebilmesi için her şeyden önce yeterli araç ve gereçle donanmış fiziksel bir mekânın olması gerekir. Rehberlik servislerinin ihtiyaç duyduğu yeterli fiziksel araç ve gerecin sağlanamaması sunulan hizmetin kalitesini düşürerek profesyonel bir hizmet olarak anlaşılmasını da engellemektedir (Doğan, 1999). Okullarda çok sık karşılaşılan sorunlardan birisi de rehberlik servisine verilen odalardır. Bazı okullarda rehber öğretmenler müdür yardımcısıyla aynı odayı paylaşmak zorunda kalabilmekte ancak bir idareci ve rehber öğretmenin görev ve sorumlulukları oldukça farklı olduğu için öğrencilerin odaya rahatça gelememesine, görüşmelerin rahat yapılamamasına, odanın rehberlik servisinden çok idareci odası soğukluğunda olmasına ve birçok soruna yol açmaktadır. Bunun yanında bilgisayarı, telefonu, yazıcısı olmayan, depodan bozma, merdiven altından ya da koridordan çevrilmiş rehberlik servisleri de azımsanmayacak kadar çoktur. Faydalı ve profesyonel bir psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti için donanımlı bir rehberlik servisi gerekmektedir (Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006).

Tan (1990) tarafından okullarda psikolojik hizmetlerin durumuna ilişkin kaleme alınan yazı gerek o günün şartlarında rehberliğin durumunun ortaya çıkması, gerekse günümüze

kadar ne kadar ilerleme kaydedildiğinin anlaşılması açısından önemli ipuçları vermekte ve şöyle denmektedir: Ferdî ve grup çalışmalarında psikolojik danışma yapmak, okul rehberlik programını yürütebilmek, öğrenci rehberlik dosyalarını, test malzemelerini, ölçme araçlarını ve mesleki rehberlik literatürünü biriktirip muhafaza etmek üzere tahsis edilmiş bir rehberlik ünitesine ihtiyaç vardır. Bazı danışmanların, öğretmenler odasının bir köşesinde veya koridorda yürüyüş halinde rehberlik yaptıkları ortaya çıkmaktadır. İhtiyaç duyulan dosya, kırtasiye, araç-gereç ve sekreteryal kolaylıklardan mahrumiyet bu meyanda zikredilebilir. Ayrıca okula atanan danışman sayısı da okul mevcuduna göre yetersiz kalmaktadır. 200-300 öğrenciye bir rehber öğretmen düşecek şekilde planlama yapılmalıdır. Hatipoğlu da (2010) PDR hizmetleri yürütülürken fiziki şartların son derece önemli olduğunu ve kalabalık okullarda rehberlik uygulamalarında yetersiz kalacağını belirtmektedir.

Psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı azaldıkça verilen hizmetler de nitelik ve nicelik yönünden artmaktadır. Danışman başına düşen öğrenci sayısının rehberlik hizmetlerini ne yönde etkilediğine ilişkin bulgular psikolojik danışman, sınıf öğretmenleri ve öğrenciler açısından incelendiğinde şaşırtıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Psikolojik danışmanların PDR öğretmeni başına düşen öğrenci sayısı ile rehberlik hizmetleri arasında anlamlı bir ilişki kurmadığı, sınıf öğretmenlerinin PDR öğretmeni başına 300'ün altında öğrenci düştüğü okullarda rehberlik servisini etkili olarak değerlendirdikleri, öğrencilerin ise PDR öğretmeni başına düşen öğrenci sayısı arttıkça rehberlik servisinin etkinliğinin arttığına inandıkları ortaya çıkmıştır (Selen, 2008).

2.5.3. Yönetici ve öğretmenlerin rehberlik anlayışı

Okullardaki rehberlik hizmetlerinin başarıya ulaşması; rehber öğretmenlerin çalışma motivasyonlarının üst düzeyde tutulması noktasında kurum yöneticilerine, öğrencilerin okul içi davranışları, ders başarılarından kaynaklı sorunlar ve yakın gözlem sonucu edinilen bilgilerin paylaşımı noktasında öğretmenlere ve okulda çalışan personele, öğrencilerin bireysel ve sosyal ortamlarında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi noktasında da velilere görevler düşmektedir. Arzu edilen bir rehberlik hizmeti sunabilmek için psikolojik danışman, yönetici, öğretmen, personel, aileler ve öğrencilerin uyum içinde iş birliği yapmaları gerekmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık faaliyetlerinin başarılı olması örgütlemiş bir ekip tarafından yürütülmesine bağlıdır (Öztürk, 1999).

Rehberlik hizmetleri alanında uzman kişiler tarafından yürütülürken müdür, müdür yardımcıları ve branş öğretmenleri tarafından desteklenir. Yöneticiler uygun koşulların oluşmasını sağlayarak rehberlik hizmetlerinin aksamadan yürütülmesini hedefler (Hıdır, 2010).

Okuldaki yöneticilerinin ve idarecilerin rehberlik hizmetinin ne anlama geldiğini ve rehber öğretmenin görevlerinin tam olarak ne olduğunu bilmemeleri, rehberliğin ruhunu kavrayamamış olmaları, rehberliğe olan olumsuz bakış, yönetici ve öğretmenlerin rehberlik işlerini özellikle de kaynaştırma öğrencileriyle ilgili yapmaları gerekenleri fazlalık iş olarak görmeleri, idarecilerin rehber öğretmene boş derse girme, nöbet tutma gibi sorumluluğu dışında görev yüklemesi rehberlik hizmetlerinin verimliliğini düşürmekte ve öğrencilerin bu hizmetlerden yeterince faydalanamamasına neden olmaktadır (Hamamcı ve diğerleri, 2004; Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006). Ders programlarında yer alan rehberlik saatinin sınıf rehber öğretmenleri tarafından sağlıklı ve amaca uygun şekilde değerlendirilmeyip, rehberlik saatlerinde eksik kalan fen, matematik gibi derslere ait konuların işlenmesi ortak bir rehberlik kültürünün ve yerleşik bir anlayışın oluşmasını engeller ve rehberliğin gereksiz olarak algılanmasına neden olmaktadır (Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006).

2.5.4. Öğrenci ve velilerin rehberlik algısı - Çevresel etmenler

Rehberlik servislerine öğrenciler gönüllü olarak gelebildiği gibi öğretmen, idare ya da velisinin zoruyla da gelebilir. Ancak istem dışı bu yönlendirme pek verimli olmamaktadır. İdareciler ve öğretmenler tarafından gönderilen öğrenciler üzerinde "sorun oluşturan", "muhakkak bir hata işlediği" ve "cezalandırılmak amacıyla rehberlik servisine gönderildiği" şeklindeki etiketler diğer öğrencilerin gözünde de rehberlik servisini sadece problem çıkaran öğrencilere ceza verilen bir yer konumuna indirgemektedir. Bu durum başka konular için görüşmeye gelecek olan öğrencilerin de rehberlik servisine önyargıyla yaklaşmasına neden olabilmektedir. Çünkü bu durum sağlıklı ve gönüllülük ilkesine dayanan rehberlik anlayışı ile çelişmektedir. Bu konuda diğer öğretmenlere ve idareye rehberlik servisinin doğru algılanmasını sağlamak açısından ciddi görevler düşmektedir (Hatunoğlu, 2006).

İlköğretim okullarında uygulanan rehberlik etkinliklerinin kısmi düzeyde gerçekleştiğine işaret eden çalışmalar (Özaydın, 2002) mevcut olmakla birlikte, öğrencilerin oryantasyon-

okula uyum, kendini tanıma, mesleki rehberlik, kişisel-sosyal ve aile rehberliğine öncelik verdiği (Kutlu ve Güven, 2002), yönetici ve öğretmenlerin; öğrencilerin duygusal ve kişisel gelişimlerine, başarısızlık nedenlerinin tespitine ve verimli ders çalışma yöntemlerine ağırlık verdiği, velilerin ise öncelikle başarısızlık nedenlerinin tespiti ve verimli ders çalışma yöntemlerine yönelik rehberlik servisinden beklentilerinin yüksek olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Tuzcuoğlu, 1995).

2.5.5. Lisans eğitiminin yetkinliği

Bir diğer konu ise tüm mesleklerde olduğu gibi rehber öğretmenler lisans eğitiminde aldıkları bilgileri meslek hayatlarında ne kadar kullanabildikleridir. Rehber öğretmenler lisans eğitimleri boyunca teorik açıdan oldukça fazla şey öğrenirken bunu uygulamaya dökme konusunda eğitim sistemi yetersiz kalabilmektedir. Derslerde yeterince bireysel ve grupla danışmaya yer verilmemesi, teorik olarak öğrenilse de testlerin uygulanışı konusunda sıkıntı yaşanması, kitapta anlatılanlar ile günlük yaşamda karşılaşılan sorunların ve çözümlerinin oldukça farklı olması rehber öğretmenleri meslek hayatında çeşitli sorunlarla baş başa bırakmaktadır (Hamamcı ve arkadaşları, 2004, Hatunoğlu, 2006).

Sonuç olarak Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri bütüncül bir anlayışla ele alınmalıdır. Yalnızca lisans seviyesinde eleman yetiştirmek rehberlik anlayışının yerleşmesi için yeterli olmamakla birlikte bütün çevresel faktörlerin, okul ortamı, aile unsuru, diğer görev yapan öğretmenlerin yaklaşımı gibi tüm unsurların 21. yüzyıl rehberlik anlayışına ayak uyduracak nitelikte örüntülenmesi gerekmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetleri eğitim sistemi içerisinde tam anlamıyla hak ettiği konumda ve önemde görülmemektedir. Bununla birlikte özellikle son yıllarda hızla olumluya doğru bir yönelim vardır, ki bu da umut vericidir.

2.5.6. Problemlerin günlük yaşantıyı etkilemesi, tükenmişlik ve iş doyumu

Büyüköze-Kavas, Yerin-Güneri ve Koydemir (2007) tarafından yapılan çalışmada çoğu PDR öğretmenin bilinçsiz alan tercihi yapması, alınan lisans derslerinin kuram ağırlıklı olması ve alandaki uygulamalar ile paralellik içermemesi gibi nedenlerle iş yaşamına hazırlanamayan psikolojik danışmanların özellikle mesleğin ilk yıllarında okul içi

yaşantıları ve yönetici tutumları nedeniyle zorlandığı ve bunun tükenmişliğe sebebiyet verdiğini belirtmişlerdir (aktaran Hatipoğlu, 2010).

Duyuşsal, kişisel başarısızlık ve duyarsızlaşma şeklindeki boyutlar açısından tükenmişlik düzeyini etkileyen değişkenlerin varlığını ortaya koyan birçok çalışma vardır. Tükenmişlik düzeylerine etkisini; cinsiyet, kıdem yılı, mezuniyet alanı, mezun olunan okul türü, çalışılan yerleşim birimi, idarecilerden takdir görme, gelir düzeyi, mesleki yetkinlik algısı, öğrencilerle iletişim, meslektaşlar arası uyum ve dayanışma değişkenleri açısından (Murat, 2000); meslek seçimini bilinçli yapma durumu, cinsiyet, yaş, görev yaptığı okul, kıdem yılı değişkenleri açısından (Dincerol, 2013); cinsiyet, yaş, doğum yeri, medeni durum, idarecilerle iş birliği, kıdem yılı, okul türü, üstlerinden takdir görme, okul ortamından memnuniyet, görev yeri ve öğretim kademesi açılarından (Seçer, 2011); çalışılan kurum, kıdem yılı, medeni durum ve mezuniyet alanına göre (Başören, 2005); cinsiyet, medeni durum, çalışılan kurum, haftalık çalışma saati, kıdem yılı, mesleği isteyerek seçip seçmeme ve mesleki yetkinlik algısına göre (Akten, 2007); idareciler hakkında sahip olunan liderlik algısı, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, çocuk sahibi olma, kıdem yılı açısından (Aydemir, 2014); öğrenim durumu (lisans-lisansüstü), kıdem yılı ve yaş değişkenleri açısından (Akkurt, 2008) birçok çalışma bulunmaktadır.

2.6. İlgili araştırmalar

2.6.1. Yurtiçi araştırmalar

Arslan, Karataş ve Dostuoğlu (2019) tarafından yapılan "Psikolojik danışmanlık alanında mevcut ve gelişen etik sorunlar" isimli çalışmaya 32 kadın 20 erkek olmak üzere toplam 52 kişi katılmıştır. Araştırma delphi yöntemiyle yapılmış, katılımcılara sıralı olarak 3 anket uygulanmıştır. Günümüzdeki sorunlar kategorisinde; alan dışı atamalar, alan dışından mezun olanların pedagojik formasyon eğitimi alarak rehber öğretmen unvanını kullanmaları, kısa süreli eğitim ile uygulama sertifikası alanların psikoterapist unvanını kullanmaları, PDR lisans mezunlarının özel üniversitelerde klinik psikoloji yüksek lisans programını tamamlayarak klinik psikolog unvanını kullanmaları, çok kültürlü PDR etkinlikleri, psikolojik danışmanların yetkinlik seviyeleri, gizlilik ilkesinin ihlali, görev tanımıyla bağdaşmayan evrak işlerinin yaptırılması, cinsel istismar ve taciz vakalarında çekimser davranışlar sergilenmesi yer almaktadır. Gelecekte yaşanabilecek sorunlar başlığı

altında ise günümüzdekilere ek olarak; psikolojik danışmanların ücret sorunları, sosyal medyadaki ilişkileri ve uzaktan psikolojik danışma hizmetlerinde yaşanabilecek sorunlar olarak belirtilmiştir.

Umay (2015) PDR öğretmenlerinin iş doyumu ve tükenmişlik düzeylerinin ilişkisini incelediği çalışmada şu sonuçlara ulaşmıştır: Okullarda çalışan öğretmenlerin farklı sebeplerin bir araya gelmesi ile tükenmişlik duygusu yaşayabilecekleri, bu durumun kişisel ve örgütsel başarıyı engelleyen, kişiyi fiziksel ve psikolojik olarak yıpratıcı bir duygu hali olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar öğretmenlerin farklı düzeylerde tükenmişlik yaşadığını ortaya koymaktadır. Eğitim öğretim kurumlarındaki PDR servislerinde görevli psikolojik danışmanlara yönetim, büro işleri, ders, nöbet ve sınav gibi rehberlik hizmet alanlarıyla ilişkisiz konularda görev verilemeyeceği kanuni güvence altına alınmıştır. Ancak buna rağmen bazı okullarda PDR öğretmenlerine bu görevlerin verilmesi mesleki görev ve karakterlerine uygun davranmalarını engelleyerek rol karmaşasına yol açtığı ve kendi programı için gerekli zamanı kısaltarak işlerini yetiştirememesi sonucu aşırı iş yükü ve tükenmişlik duygusu yaşamalarına sebep olmaktadır. Stres, beklentiler, çatışma, psikolojik taciz-mobbing, aşırı iş yükü, ast-üst ilişkileri, kişilik özellikleri gibi nedenler tükenmişliğe neden olabilmektedir. Cinsiyet, yaş, eğitim, aynı işte kalma süresi, kişilik özellikleri, genel yaşam tatmini, ihtiyaç ve beklentiler, değerler ve tutum, motivasyon ve statü gibi bireysel faktörler ile, işin fiziki yapısı, ücret, yönetim tutumu ve takdir, ilerleme imkânı, rol berraklığı gibi dışsal etmenler iş doyumunu ve günlük hayatı etkilemektedir.

Saltan (2014) tarafından 2012-2013 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Bağcılar ilçesinde MEB'e bağlı ilk ve ortaokullarda görev yapan 202 öğretmenin katılımıyla gerçekleştirdiği "İlk ve ortaokullarda sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik faaliyetlerinde karşılaştığı zorluklar" isimli çalışmada araştırmaya katılanlara 39 adet soru yöneltilmiştir. Yöneltilen anket ile rehberlik faaliyetlerini zorlaştıran 39 maddenin cinsiyet, mesleki kıdem, görev yaptığı kurum, öğrenim düzeyi, mezun olduğu eğitim kurumu ve hizmet içi eğitim alma durumu değişkenlerine göre farklılıkları incelenmiştir. Çalışmada; sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik hizmetleri konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaması, rehberlikle ilgili kayıt tutmaması, rehberlikte uygulanan sağlık taramalarında yetkin olmaması, öğrencilerin akademik başarısından etkilenmesi, mesleki tükenmişlik ve psikolojik sorunlar yaşaması, rehberlik hizmetlerine gereken önemi vermemesi, rehberlik saatlerinde başka çalışmalar yapması, rehberlik saatlerinde kullanması gereken materyali temin edememesi, öğrencilere uygulayacağı test vb. tekniklere yeterince hâkim olmaması,

okullarda PDR mezunu öğretmenlerin bulunmaması, okul rehberlik servisinin gereği gibi ve sürekli çalışmaması, okul yönetimiyle ilgili koordinasyon ve iş birliği eksikliği, okul yöneticilerinin rehberliğin gerekliliğine inanmamaları ve rehberlik faaliyetlerinin denetimini gerçekleştirmemeleri, okulların gerekli teknolojik donanıma sahip olmamaları, rehberlik servislerinin iş yükünün ağır olması, öğrencilerin ve velilerin servis hakkındaki bilgi eksikliği, okulun bulunduğu yerin beşeri özelliklerinin (nüfus, aile yapısı, ekonomik gelir vb.) dikkate alınmaması, sınıfların kalabalık olması, rehberlik hizmetleriyle ilgili mevzuatın (yasa, yönetmelik vb.) anlaşılır ve kapsayıcı olmaması, RAM ve rehberlikle ilgili diğer kuruluşların okullarla yeterince iletişim içinde olmamaları, öğretmenlerin rehberlikle ilgili hizmet içi eğitimlere yeterince ilgi göstermemesi, seviye belirleme sınavı gibi rekabetçi sınavların mevcudiyetinden dolayı akademik çalışmaların yoğunluğu, rehberlik saatlerine ayrılan sürenin yetersiz olması, eğitim fakültelerinde rehberlikle ilgili derslerin yetersiz ve sadece teoriye dayalı olması, öğrencilerin içinde buldukları gelişimsel dönem (ergenlik) özelliklerine uygun davranılmaması, okullardaki şiddet olayları, sınıf rehber öğretmenin iletişim becerisinin istenilen düzeyde olmaması rehberlik faaliyetlerini güçleştiren ana unsurlar olarak ele alınmıştır.

Korkut-Owen, Sadrı Damırcı ve Molaei (2013) tarafından yapılan "İki Orta Doğu Ülkesinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanı: Türkiye ve İran" isimli çalışmada iki Orta Doğu ülkesi olarak İran ve Türkiye'deki PDR alanı, alanın başlangıcı ve tarihçesi, psikolojik danışman eğitimi ve uzmanlık alanları, çalışma ortamları, meslekleşme ve PDR ile ilgili gelecekte beklenen gelişmeler beş ana başlık altında incelenmiştir. Çalışmada Türkiye özelinde; çeşitli psikolojik danışmanlık alanlarında sertifikalandırma ve akreditasyon sağlayan kurumların olmaması, meslek odasının bulunmaması ve bunun sonucu olarak birtakım standartların geliştirilmemesi ve unvan sorununun çözümlenemeyen sorunların başında geldiği belirtilmiştir.

Tuzgöl Dost ve Keklik (2012) tarafından yapılan "Alanda çalışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları" isimli çalışmaya farklı illerden 71 kadın 37 erkek olmak üzere toplam 108 kişi katılmıştır. Katılımcılara, psikolojik danışman ve rehber öğretmen olarak görev yapmanın zorlukları, kendilerini yeterli ve yetersiz hissettikleri alanlar, aldıkları lisans eğitimi hakkındaki düşünceleri ve mesleki doyumlarını etkileyen faktörlerin neler olduğu sorulmuştur. Psikolojik danışman ve rehber öğretmen olarak görev yapmanın zorlukları kategorisinde alınan cevaplar şu şekildedir: 1-Yönetici ve öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin önyargılı tutumu, bilgi eksikliği ve iş birliği

yapmamaları, 2-Görev tanımının net olmaması ve unvan sorunu, 3-Sorumlu olunan öğrenci sayısının fazlalığı, 4-Gerçekçi olmayan ve görev alanı dışındaki beklentiler, 5-İlgisiz ve iş birliği yapmayan veliler, 6-Pek çok komisyonda yer almak, joker eleman olarak görülmek, 7-Farklı problem alanlarıyla karşılaşmak/yetersizlik hissi, 8-Rapor tutma, yazışma yapma gibi bürokratik işler, 9-Alan dışından olan rehber öğretmenlerle birlikte çalışmak. Alan çalışanlarının mesleki doyumunu etkileyen faktörlere ise verilen cevaplar şöyle olmuştur. 1-İdareci ve öğretmenler tarafından anlaşılmama, önyargılı tutum, 2-Rol karmaşası, 3-Görev sınırlarının belirsizliği, 4-Velilerin iş birliğine mesafeli olması, 5-Düşük ücret, 6-Öğrenci sayısının fazlalığı, 7-Geçici görevlendirmeler, 8-Yapılan işlerin kısa zamanda sonuç vermemesi.

Yıldız (2012) mesleki tükenmişlik ve rehber öğretmenler üzerine yaptığı araştırmada yaş ve medeni durum değişkenlerinin tükenmişlik ile anlamlı bir ilişkisi bulunmadığını, cinsiyet, eğitim düzeyi, mezun olunan bölüm, mesleki kıdem, çalışılan okul türü, çalışılan ortamın sosyo-ekonomik durumu, çalışılan ortamdan memnuniyet duyma, üstlerden takdir görme, meslekte kendini verimli görme, mesleği isteyerek yapma ve manevi doyum değişkenleri ile tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu belirtmektedir. Yıldız aşağıdaki hareket tarzlarının rehber öğretmenlerin problem çözme ve tükenmişliğin üstesinden gelmede yararlı olacağını ifade etmektedir.

- “Rehberlik hizmeti bir ekip çalışması olduğu için öğretmen ve yönetici desteğinin sağlanması,
- Okullarda rehberlik hizmetlerini düzenleyen mevzuatın rehber öğretmenin rol ve sorumluluklarını yansıtacak şekilde yeniden düzenlenmesi,
- Rehber öğretmenlerin mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek hizmet içi eğitim faaliyetleri yaygınlaştırılması,
- Uygun iş koşulları oluşturulmasının tükenmişliği azaltıcı etkisinden dolayı rehber öğretmenlerin çalışma ortamlarının kaliteli hizmet verilebilecek şekilde düzenlenmesi,
- Başarılı çalışmalar yapan rehber öğretmenler maddi ve manevi olarak ödüllendirilmesi.” (Yıldız, 2012, ss.57-58)

Akkuş (2010) RAM’larda görevli rehber öğretmenlerin iş doyum düzeylerinin değerlendirilmesi adlı çalışmasında şu bulguları elde etmiştir: Cinsiyet, yaş, kıdem yılı, medeni durum, öğrenim durumu, mezun olunan alan ve çalışma koşulları değişkenleri açısından iş doyum düzeyleri arasından anlamlı bir fark olmadığı ancak kurum yönetimiyle

iyi ilişkiler oluşturma değişkenine göre rehber öğretmenlerin iş doyum düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma görülmüştür.

Demir (2010) tarafından yapılan özel dershanelerde çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumlarının değerlendirilmesi çalışmasında; cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi, mesai saati, aynı kurumda başka rehber öğretmen çalışma durumu, öğrenci sayısı, öğretim kademesi (ilköğretim-ortaöğretim) ve çalıştıkları okulun bulunduğu yer değişkenleri açısından iş doyumları arasında bir fark bulunmadığı belirtilmektedir. Hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılım, gelir düzeyi, medeni durum, yaş, mezuniyet alanı, mesleki tecrübe ve gelecek kaygısı (sosyal güvence) değişkenleri açısından ise iş doyum düzeyinin anlamlı derecede farklılaştığı sonucu ortaya konmuştur.

Öcal (2010) tarafından Hacettepe Üniversitesi PDR lisans programı mezunlarının mezun oldukları programa ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, lisans programında öğrenci ile kurulan iletişimin, derslerin işleniş biçimi, kapsam ve niteliğinin, öğrencilere sağlanan akademik desteğin, kendilerini düşük seviyelerde memnun ettiği görülmüştür. Mezunların çok yüksek oranda üniversitenin PDR lisans programının uygulanma anlayışından memnun oldukları ancak uygulama laboratuvarlarının fiziksel şartlarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılanlar, hazırlık sınıfı konularak özellikle mesleki anlamda yabancı dil eğitiminin verilmesi gerektiğini, buldukları PDR lisans programını başkalarına önerebileceklerini ifade etmişlerdir. Uygulama derslerinin içeriğinin çalışma koşullarının beklentilerini karşılayacak nitelikte olmasını, öğrencilerin de mezun olmadan önce mesleki yeterliliklerinin gözden geçirilmesi amacıyla bir yeterlilik sınavına tabi tutulmasını, PDR programının eğitim bilimleri bölümünden ayrılarak ayrı bir bölüm olmasının programın gelişmesinde önemli bir konu olduğunu, mevcut fiziksel koşulların iyileştirilmesi gerektiğini öneri olarak sunmuşlardır.

Araştırma sonunda mezunların meslek yaşantılarında sıklıkla davranış problemleri, gelişim sorunları, arkadaşlık ilişkileri, mesleki rehberlik, kaygı ve iletişim becerileri ile ilgili sorunlarla karşı karşıya kaldıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan mezunların büyük bir çoğunluğu PDR alanında öncelikli olarak çözülmesi gereken sorunların; PDR lisans programının gözden geçirilip güncellenmesi ve PDR mezunlarının görev tanımının net bir şekilde ortaya konması olduğunu belirtmişlerdir. Mezunların kendilerini teorik olarak oldukça donanımlı hissetmelerine rağmen, uygulama alanında aynı derecede donanımlı olmadıkları da ortaya konmuştur. Araştırmada elde edilen diğer bir sonuç ise PDR mezunlarının unvan sorunudur. PDR hizmetlerini yürütecek personelin "Rehber Öğretmen"

olarak adlandırılmasının farkındalığın azalmasına ve rehberlik anlayışının istenen seviyeye gelmesine engel olduğu, bunun yerine "Psikolojik Danışman" şeklinde unvan verilmesinin daha doğru olacağı katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Güven'in (2009) Millî Eğitim Bakanlığı müfettişlerinin okul rehberlik hizmetleri ve denetimleriyle ilgili görüşlerini incelediği bir diğer araştırmasına göre rehber öğretmenlerin okul yönetimi ve öğretmenlerle iletişim eksikliği yaşadığı, öğrenci tanıma tekniklerinin sonuçlarının yeterince paylaşılmadığı, çoğu okulda rehber öğretmen sayısının azlığı veya yokluğu, evrak işlerine fazla zaman harcandığı belirtilmiştir. Her şeyin kâğıt üzerinde kalması, sınıf rehberlik programının uygulanmasındaki eksiklikler, rehber öğretmenlerin çalışmalarını mesai saatleriyle sınırlandırması ve odalarına fazla bağımlı kalmaları, kayıt tutmada yetersizlikler ve düzensizlikler, rehber öğretmenlerin alan bilgisi ve becerisinde eksiklik, öğrencilerin sorunları için yeterli çözüm üretilmemesi, rehber öğretmenlere görevlerinin dışında işler yüklenmesi, okul rehberlik servislerinin fiziki donanım eksikliği, okul yönetiminin rehberliğin önemini ve amacını yeterince kavrayamaması gibi durumların önemli sorunlar arasında yer aldığı ortaya konmuştur.

Selen (2008), PDR servisinin algılanan etkililiğini incelediği çalışmada eğitim ortamlarında verilen PDR hizmetlerinde, psikolojik danışmadan çok rehberlik işlevinin öne çıktığını ifade etmektedir. 2006'dan itibaren uygulamaya konan ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programı uygulamaları ile gelişimsel rehberlik temelli yaklaşım uygulanmaya başlanmış, bu uygulama ile psikolojik danışmanlar psikolojik danışma becerilerinden çok rehberlik uygulamaları açısından uzmanlaşmaya yönlendirilmiştir. Uygulamaya konulan bu program ile psikolojik danışmanların mesleki yeterliliklerinin bir önemi kalmamıştır. Yeni uygulama kapsamında verilen PDR hizmetlerinin, içerik bakımından mezun olunan alan ile ilişkilendirilebilmesine ve alınan eğitimin farklılıklarını ortaya koyabilmesine imkân tanımamaktadır. Selen (2008), aynı çalışmada sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan okullardaki öğrencilerin pek çoğunun ağır yaşam şartları ve geleneksel aile yapısının etkisiyle sorunları aile içinde ya da yakın arkadaşlarla çözüme kavuşturmaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Bu durum, PDR hizmetlerinin etkililiğine ilişkin algıları da etkilemektedir. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki bir okulda öğrenim gören öğrencilerin okul dışından yardım alma imkânlarının olabileceği, ancak orta sosyo-ekonomik düzeye sahip okullardaki öğrencilerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasına karşın farklı kaynaklardan yardım alabilme imkânları olmadığı düşünüldüğünde okul PDR servislerini daha etkin kullandıkları sonucuna varılmaktadır.

Büyüköze-Kavas, Yerin-Güneri ve Koydemir (2007), okul psikolojik danışmanlarının profesyonel gelişimleri üzerine yaptıkları nitel araştırmada okullarda rehber öğretmen kadrosunda çalışan psikolojik danışmanların mesleki gelişimlerini çok boyutlu olarak incelemeyi amaçlamışlardır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular ile, psikolojik danışmanların genelde meslek tercihlerini bilinçli olarak yapmadıkları, kuram ağırlıklı, ders sayısı ve çeşitliliği anlamında zengin olmayan ve alandaki uygulamalar ile paralellik içermeyen lisans eğitiminin, psikolojik danışmanları iş yaşamına tam anlamıyla hazırlayamadığı, bu nedenle özellikle mesleğin ilk yıllarında psikolojik danışmanların çok zorluk çektiği, yöneticilerin okul psikolojik danışmanlarına karşı olumsuz tutumlarının, psikolojik danışmanları mesleklerinin her aşamasında zorladığı ve bunun tükenmişliğe neden olan etkenlerin başında geldiği, Esen-Çoban'ın (2004) çalışmasını da destekler nitelikte meslektaş dayanışmasının hem tükenmişlikle başa çıkmada hem de profesyonel gelişimde çok önemli bir yeri olduğu sonuçlarına varılmaktadır (aktaran Hatipoğlu, 2010).

Konca (2007) tarafından yapılan "İlköğretimde psikolojik danışma ve rehberlik programlarının geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar" isimli çalışmada katılımcıların %91'i, yerleşik ve ortak bir rehberlik anlayışının gelişmemiş olmasını önem taşıyan bir sorun olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Kepçeoğlu da (1985) etkili bir rehberlik çalışmasının okuldaki bütün personelin hem bilişsel hem tutumsal düzeyde ortak bir dil kullanılmasına ve ortak bir rehberlik anlayışı geliştirmeye bağlı olduğunu belirtmektedir (aktaran Poyraz, 2007).

Nazlı (2007), okul yöneticilerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini algılamaları üzerine yaptığı çalışmada; okul yöneticilerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin amacını ve okullarındaki uygulamalarını yeterince bilmediklerini, rehberlik servislerinin öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamadığını söylemelerine rağmen nasıl bir yapılandırmaya gidilmesi gerektiği konusunda belirgin bir fikirlerinin de olmadığını ortaya koymuştur.

Pişkin (2006), "Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin dünü, bugünü ve yarını" isimli çalışmasında PDR hizmetlerinin bugününü şu sorunlarla ele almaktadır. 1950'lerden bu yana Türk eğitim sisteminin bir parçası olan rehberlik hizmetlerinde Türk kültürüne özgü model arayışı halen devam etmektedir. PDR lisans mezunlarının dahi yetkinliği tartışma konusu iken MEB'in alan dışından atama yapması ve bunun başarılı bir icraat gibi sunulması, niceliğe nitelikten daha fazla önem verildiğini göstermektedir. Uzun sayılabilecek PDR geçmişimize rağmen fizikî koşullar, ölçme araçları ve bilişim

teknolojilerinden faydalanma konularında bugün bile sıkıntıların yaşandığına dikkat çekmektedir. PDR lisans programlarından mezun olanların, üniversitelerin coğrafi konumları nedeniyle yaşadıkları akademik personel eksikliğinden olumsuz etkilendikleri söylenebilir. PDR lisans programlarının adlarında birçok deneme yapılmış, dünyada psikolojik danışma hizmetlerinin önem kazanmasının da etkisiyle psikolojik danışmanlık ve rehberlik adında karar kılınmıştır. Yükseköğretim kanununun yürürlüğe girdiği 1982 yılından itibaren üniversitelerde hızla artan PDR lisans programları arasında, okutulan dersler ve ders içerikleri açısından farklılıklar gözlenmiştir. Özellikle son yıllarda PDR hizmetlerinin rehberlikten ziyade psikolojik danışma odaklı bir hal aldığı ve isimlendirmelerin de bu yönde kaydığı görülmektedir. “Rehber öğretmen” unvanı okul psikolojik danışmanlarının yürüttüğü faaliyetleri tam karşılamamaktadır. Bu noktada Amerika’daki gibi her kurum için geliştirilmiş tanımlamalarla birlikte "psikolojik danışman" ibaresi (Örneğin okul psikolojik danışmanı, kariyer danışmanı vb.) kullanılmalıdır. Mesleğin yasal olarak tanınması, gelişmesi, meslek elemanlarının yetişme ve çalışma standartlarının ortaya konması ve uygulanabilir etik kurallarının ve yaptırımlarının olması için dernek ve meslek odası çalışmalarının sonuca ulaştırılması gerekmektedir.

Poyraz (2007) tarafından orta dereceli okullarda yürütülen rehberlik hizmetleri üzerine yapılan araştırmada PDR lisans ve yüksek lisans mezunları ile alan dışından atananlar arasında rehberlik hizmetlerinin sunulmasında anlamlı farklılıklar olduğu sonucu çıkmıştır. Alan dışı mezunlarının rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde kendilerini yetersiz hissettikleri görülmüş ancak beklenenin aksine psikoloji alan mezunlarının PDR mezunlarından okul rehberlik hizmetlerinde daha üst seviyede olduğu görülmüştür. Rehberlik hizmetlerinin bir ekip işi olması nedeniyle ihtisas alanına bakılmaksızın bütün öğretmen adaylarına lisans eğitimleri süresince rehberlik dersi okutulmasına rağmen okullardaki uygulamalara bakıldığında ortak bir rehberlik anlayışının geliştiği söylenememektedir.

Poyraz (2006), rehberlik hizmetlerinin uygulanması sırasında alanla ilgili teorik yaklaşımlarda öngörülen rehberlik uygulamaları ile okullarda hayata geçirilen gerçek uygulamalar arasında farklılıkların bulunduğunu belirtmektedir. Her ne kadar rehberlik hakkında yasal düzenlemeler yapılsa da, eğitim kurumlarının geleneksel işleyişinin kırılmadığını ve bu davranış kalıplarının işleyişi daha fazla yönlendirdiğini ifade etmektedir. Bu durum, lisans düzeyinde aldıkları eğitimle alana deneyimsiz olarak katılan

genç rehber öğretmenleri olumsuz yönde etkilemektedir. Yapılan bazı araştırmalar, yöneticilerin psikolojik danışmanlardan görev beklentilerinin yüksek çıktığını, bu durumun günümüz okul psikolojik danışmanlarının, geçmişe göre, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerle mesleğe daha iyi hazırlanmalarıyla ilintili olduğunu ortaya koymaktadır.

Güven (2005), velilerin rehberlik servisinden beklentilerini inceleyen araştırmasında okul rehberlik servisinin öğrenciler için yararlı hizmetler sunan bir birim olarak görüldüğü, bir kısmının ise okulda böyle bir servisin varlığından haberi olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Veliler, öğrencilerin mesleki rehberlik ihtiyaçlarının kişisel rehberlik ihtiyaçlarına göre daha öncelikli olduğunu, okul PDR hizmetleri konusunda bilgilendirme yapılmasına ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuşlardır. Bunu, çocuklarına düzenli ve verimli çalışma alışkanlığı kazandırma, ilköğretimden sonraki okul tercihlerinde bilgi edinme, kişisel gelişim özellikleri konusunda bilgilendirilme ve çocukla iletişim gibi konulardaki ihtiyaçlar izlemektedir.

Kağan (2005), devlet ve özel ilköğretim okulları ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumlarını incelediği çalışmasında; cinsiyet, mezun olunan bölüm ve kıdem yılı değişkenleri açısından iş doyumları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Çalışılan kurum açısından özel okullar lehine, mezun olunan alan açısından PDR ve psikoloji bölümü mezunları lehine, gelir düzeyi açısından gelirlerini yeterli olarak niteleyenler lehine iş doyumlarının yüksek olduğunu belirtmektedir.

Ayhan (2004) yaptığı çalışmada, lise ve özel dershanelerde çalışan psikolojik danışmanların rehberlik biriminin işlevlerinin mezun oldukları lisans programına göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, liselerde görev yapan psikolojik danışmanlardan Eğitim Programları ve Öğretimi (EPÖ) ile Eğitim Yönetimi ve Denetimi (EYD) mezunu olanların görev algılarının PDR, Eğitimde Psikolojik Hizmetler (EPH), Psikoloji, Felsefe, Sosyoloji ve Felsefe Grubu Öğretmenliği lisans programlarından mezun olanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak Ayhan'ın çalışma bulguları incelendiğinde PDR, EPH, Psikoloji, EPÖ, EYD mezunları arasında görev algılarına ilişkin anlamlı bir fark olmadığı, Felsefe, Sosyoloji ve Felsefe Grubu Öğretmenliği mezunlarının görev algılarının ise düşük olduğu değerlendirilmektedir.

Esen-Çoban (2004), çeşitli çalışmalarda kullanılan ve tükenmişliği azaltmada etkililiği vurgulanan meslektaş dayanışma programının, psikolojik danışmanların tükenmişliklerinin

farklı boyutları üzerindeki etkisini incelediği deneysel çalışmada meslektaş dayanışma programı uygulanan deney grubundaki rehber öğretmenlerin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı boyutlarında, programın uygulanmadığı kontrol grubundaki rehber öğretmenlere göre olumlu yönde gelişmeler kaydettiği sonucunu elde etmiştir. Esen-Çoban birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de psikolojik danışmanların mesleki yardımlaşma ihtiyaçları olduğu halde bu desteği alamadıklarını, sadece idari denetim ile karşı karşıya kaldıklarını, bu durumun karşılaştıkları problemleri çözmeye olumsuz etki yaptığını ifade etmektedir. Bölgesel ve meslektaş dayanışma süreçlerinin rehber öğretmenler üzerinde; meslektaşlar arası bağlılığı artırma, meslektaşların gelişimine katkı sağlama sorumluluğunu geliştirme, kendine güven, bağımsızlık, danışma becerilerinde yükselme gibi etkiler doğurmaktadır (Benshoff ve Paisley, 1996’dan aktaran Esen-Çoban, 2004).

Aslan (2003) tarafından PDR alan mezunu ve alan dışından atanan rehber öğretmenlerin mesleki etkinliklerine ilişkin görüşlerini karşılaştırmak amacıyla yapılan çalışmada on farklı kategoride öğretmen görüşleri belirlenmiştir. Araştırma sonucunda oryantasyon-okula alıştırmaya ile çevre-veli ilişkileri kategorilerinde alan dışından öğretmenlerin ortalamalarının yüksek olduğu, diğer sekiz kategoride ise alan öğretmenlerinin daha yüksek ortalamaya sahip olduğu sonucu çıkmıştır. Bu sonuçtan hareketle alan mezunu öğretmenlerin mesleki etkinlikleri yerine getirmede yeterli oldukları, alan dışından atanmaların ise oryantasyon, çevre-veli ilişkileri aracılığıyla kendilerini kabul ettirme yoluna gittikleri belirtilmiştir.

Güven (2003) tarafından, Malatya ve 4 çevre ilde 2001-2002 eğitim öğretim döneminde ilk ve ortaöğretim okullarında görevli 238 psikolojik danışman ile gerçekleştirilen "ilk ve ortaöğretimde görevli psikolojik danışmanların okul yöneticileri ile ilişkileri ve okul yönetiminden beklentileri" isimli çalışmada şu bulgulara ulaşılmıştır. Psikolojik danışmanların %82,8’i okulda göreve başladıklarında okul yönetiminin kendilerine uygun fiziksel ortamı sağladığını, %43,9’u kendilerinden önce bir rehberlik servisinin olmadığını, bu ifade edenlerin de, rehberliğe ayrılmış bir mekanın olmamasını, gerekli doküman eksikliğini ve okul idarecilerinin ilgisiz tutumunu yaşadıkları sorunların başında saymışlardır. Okul yöneticilerinin rehberlik konusunda bilgi seviyesi ve anlayışının yeterli olduğu düşünen PDR öğretmeni oranı %34,4 iken, çalışmalarında okul yönetiminden gerekli desteği görenler %68,8 çıkmıştır. Danışmanların %81,5’i isteklerini okul yönetimine kolayca iletebildiği, %84,7’si çalışma saatleri konusunda idareyle sorun

yaşamadığını ifade etmişlerdir. İdari görevler ve boş derse girme gibi konularda idare tarafından yardım istenenlerin oranı ise %26,1'dir. Araştırma sonucunda Güven psikolojik danışmanların okul yöneticileri ile ilişkilerinde ciddi sorunlar yaşamadıkları ancak dikkate alınması gereken bazı konular olduğunu ifade etmektedir.

Güvenç (2001), "Okullardaki rehberlik faaliyetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlükler" isimli, Nevşehir ve Niğde illerinde 40 ilk ve ortaöğretim okulunda görevli 120 yönetici, öğretmen ve sınıf öğretmeninden oluşan örneklem grubu üzerinde yaptığı çalışmada Türkiye'de rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi ile ilgili sorunlardan bahsetmektedir. Güvenç bu sorunları; yeterli sayı ve nitelikte uzman yetiştirememe, merkeziyetçi eğitim anlayışı, PDR hizmetleri için ayrılması gereken fiziki şartların ve ölçme araç gereçlerinin yetersizliği, okullarımızda kabul gören yanlış rehberlik anlayışı, unvan karmaşası, yönetici-öğretmen-öğrencilerin yanlış beklentileri ve mesleki gelişim süreçlerinin belirsizliği şeklinde sıralamaktadır.

Seğmenli (2001), rehberlik öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi isimli çalışmada yaş, kıdem yılı ve işten duyulan memnuniyetin tükenmişlik düzeyi üzerinde anlamlı bir etki oluşturduğu; buna karşın cinsiyet, ekonomik seviye, mezun olunan alan ve çalışılan okul değişkenleri ile tükenmişlik düzeyi arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucu elde edilmiştir.

Yiyit (2001) tarafından okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentilerini ölçmeye yönelik yapılan çalışmada meslekteki çalışma süresi ve sorumlu olunan öğrenci sayısı arttıkça psikolojik danışmanların yetkinlik beklentilerinin arttığı ancak cinsiyet, yaş, mezun olunan bölüm, çalışılan kurum ve okul türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirtilmiştir.

Kocayörük (2000) çalışmasında çeşitli değişkenler açısından rehber öğretmenlerin meslek doyumlarını incelemiştir. Rehber öğretmenlerin cinsiyet, yaş, mezun olunan bölüm, meslek seçiminin bilinçli yapılıp yapılmadığı, yetki ve sorumluluk, idare tarafından verilen görevler, öğrenci ve velilerin rehberliğe karşı tutumları, maddi kazanç, hizmetlerin denetiminin adil ve bilimsel olması, çalışma saatleri, diğer öğretmenlerle ilişkiler, araç-gereç imkânları, ayrı çalışma ortamına sahip olma, çalışılan okul türü ve kıdem yılı yönünden mesleki doyumları incelemiş ve bazı alanlarda beklenmedik sonuçlar elde etmiştir. Bu değişkenlerden cinsiyet, yaş, mezun olunan bölüm, velilerin rehberliğe karşı tutumları, maddi kazanç, hizmetlerin denetiminin adil ve bilimsel olması, çalışma saatleri,

diğer öğretmenlerle ilişkiler, araç-gereç imkânları, ayrı çalışma ortamına sahip olma ve kıdem yılı değişkenleri açısından meslek doyumlarında fark olmadığı yapılan analizlerde ortaya çıkmıştır. Araştırmanın en şaşırtıcı sonucu mezun olunan bölümün meslek doyumuna etki etmemesidir. PDR dışındaki alanlardan mezun olarak rehber öğretmen atanalar ile PDR mezunlarının meslek doyumları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu durum PDR mezunu olmayan okul danışmanlarının, okul danışmanlığı için gerekli bilgi altyapısı ile donanmamış olsa dahi, bu durumun mesleklerini icra ederken sıkıntı yaşamalarına neden olması beklenirken, var olan eğitim sistemi ve rehberlik hizmetlerine yeterli önem verilmediğinden dolayı, bu öğretmenlerin kişisel bilgi ve becerilerini kullanarak sorunların üstesinden geldikleri ve kendilerini yeterli algılamaları nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu yanlış algı beraberinde meslek doyumunu getirmektedir.

Arsoy (1999), mesleki rehberlik hizmeti veren kurumların durum saptaması isimli çalışmasında İstanbul'daki devlet liseleri, özel liseler, özel dershaneler, rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan rehberlik personelinin Mesleki Rehberlik veya Mesleğe Yönelme çalışmalarını incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 1996-1997 öğretim yılında İstanbul'da bulunan devlet liseleri ve özel liselerde görevli PDR öğretmenleri, özel dershanelerin rehberlik servisi elemanları ile rehberlik ve araştırma merkezleri uzmanları oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda; özellikle devlet liselerinde rehber öğretmen başına düşen öğrenci sayısının fazla olduğu, lisans eğitimini takiben yüksek lisans ve doktora yapanların çok düşük oranda olduğu, rehber öğretmenlerin mesleki rehberlik konusunda yetersiz oldukları, rehberlik servislerinde bulunan test-teknik araç gereçlerin ve meslek tanıtıcı dokümanların yetersiz olduğu, öğretmen ve yöneticilerin rehberlik konusunda iş birliği yapmadığı, rehber öğretmenlerin bilgilerini zinde tutacak yayınları takip etmedikleri, bu konuda meslek odaları ve üniversitelerden de yardım görmedikleri ortaya çıkmıştır.

Tatlıoğlu (1999) tarafından rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisinden beklentiler üzerine yapılan çalışmada öğrencilerin ve eğitimcilerin PDR hizmetlerinden beklentileri; öğrencilerin okudukları okula, öğrenim gördükleri sınıflara ve alana, okulda rehberlik servisi bulunup bulunmamasına, yaşadıkları yerleşim yerine, cinsiyet ve yaşlarına, anne-babaya ait meslek durumlarına göre, öğretmenlerin ise yürütülen görev, branş, mezun oldukları fakülte ve kıdem yılı değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin; okuduğu 8 farklı okul türüne göre rehberlik servisinden beklentileri arasında anlamlı farklılıklar olduğu, buldukları sınıf değişkeni açısından beklentilerinde anlamlı

bir değişiklik olmadığı, öğrenim gördükleri alan bakımından beklenti düzeylerinin değiştiiği, yaşadıkları bölgenin il, ilçe veya köy olması bakımından beklentilerinde önemli farklılaşmalar olduğu belirlenmiştir. İl merkezlerinde yaşayanların beklentilerinin fazla, köyde yaşayanların ise düşük beklenti içinde oldukları görülmüş, bu durum rehberlik servisinin bilinirliği ve ulaşılabilirliği ile açıklanmıştır. Okulda görevli personel açısından rehberlik servisinden beklentiler incelendiğinde; öğretmenlerin rehberlik servisinden beklentisinin idarecilerden daha fazla olduğu, öğretmenler arasında branş farklılığı açısından ise beklentilerinin anlamlı düzeyde değişmediği, eğitim ve fen-edebiyat fakültesi mezunlarının konservatuar ve ilahiyat fakültesi mezunlarına göre daha yüksek beklenti içinde oldukları görülmüştür.

Özer'in (1998) rehber öğretmenlerde tükenmişlik düzeyinin nedenlerini incelediği çalışmasında; rehber öğretmenlerde cinsiyet, medeni durum, hizmet yılı, haftalık çalışma süresi, çalışılan kurum, mesleği seçimdeki istek, mesleki işlev düzeyi değişkenlerine göre tükenmişliğe neden olabilecek faktörleri belirlemeye çalışmıştır. Araştırmada rehber öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükler ve sorunlar içinde tükenmişliği ortaya çıkaran en önemli üç etkenin; rehber öğretmenlerin mesleklerinde üretken olma arzularına rağmen yönetici ve öğretmenlerden destek görmemeleri, hatta engellenmeleri, görev ve sorumlulukları düzenleyen yönetmelik ve genelgelerin yeterli olmaması ve meslek elemanlarının uygulamada yaşadıkları rol ve unvan karmaşası olduğunu ortaya koymaktadır.

Erözkan (1997), ilköğretim okullarında görevli yöneticiler ile öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerini incelediği çalışmasında öğretmen ve yöneticilerin rehberlik servisinin önemi ve gerekliliği konusunda hemfikir olsalar da, PDR hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerinin cinsiyet, branş ve meslek sürelerine göre anlamlı bir fark oluşturmadığını ortaya koymuştur.

Gökçakan ve Özer (1997), Doğu Karadeniz Bölgesi'nde görevli rehber öğretmenlerde tükenmişlik düzeyi, nedenleri ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi adlı çalışmalarında; cinsiyet, kıdem yılı, medeni durum, çalışılan kurum, haftalık çalışma saati ve meslek seçiminin istekli yapılp yapılmamasının tükenmişlik düzeyleri üzerinde bir etkisinin olmadığı, bunun en önemli nedeninin idareci tutumları olduğu ortaya konmuştur. Mesleki işlevsellik ve iş doyumunu düşük olanlarda daha fazla tükenmişlik görüldüğü belirlenmiştir.

Onur (1997), yönetici, öğretmen ve öğrencilerin rehberlik anlayışlarını incelediği çalışmasında ortak bir rehberlik anlayışına ve eğitimciler arasında iş birliğine sahip olmadan rehberlik çalışmalarında başarılı olunamayacağını belirtmiştir. Çalışmasında öğretmen ve yöneticilerin rehberlik anlayışının hem genel hem de bir hizmet alanına dönük olarak iyi seviyede olduğunu, rehberlik anlayışları üzerinde cinsiyet, meslek süresi ve mezun olunan okula göre bir farklılık olmadığını ancak yöneticilerin öğretmenlerin aksine branşlarına göre anlayışlarında farklılaşma olduğunu belirtmiştir.

Doğan (1996), "Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik alanında meslek kimliğinin gelişimi ve bazı sorunlar" isimli çalışmasında PDR alanında şu sorunlara dikkat çekmektedir. Kalkınma planlarında öğrencilerin bir birey olarak gelişmesi ve mutluluğa erişmesi yerine onları ekonomik bir varlık olarak görüp iyi birer üretici olmalarına odaklanılmıştır. PDR hizmetleri insan gücü planlamasına yardımcı bir araç olarak görülmüştür. Okullarda yürütülmesi gereken rehberlik faaliyetleri, özel eğitim kavramıyla karıştırılmakta ve PDR hizmetlerine gerekli ve yeterli kaynak ayrılmamaktadır. PDR lisans mezunu olmayanların rehber öğretmen olarak atanması meslek kimliğinin oluşmasını engellemektedir. Rehberlik dersinin, öğretmen yetiştiren kurumların programlarında bazı dönemlerde zorunlu bazı dönemlerde ise seçmeli olması ortak bir rehberlik anlayışının oluşmasını engellemektedir. Okullarda PDR hizmetleri için gerekli mekan, araç gereç ve materyalin sağlanmaması, bu hizmetlerin tanınmasını, anlaşılıp kabul edilmesini ve yaygınlaşmasını güçleştirmektedir. Rehber öğretmen tanımını PDR hizmetlerinin psikolojik niteliğini yeterince yansıtmadığı için meslek kimliğinin oluşmasında olumsuz bir rol oynamaktadır.

Alp (1995) tarafından yapılan, velilerin PDR hizmetlerinden beklenti düzeylerinin incelendiği çalışmada; velilerin PDR hizmetlerine ilişkin çok yoğun ve yaygın beklentilerinin olduğu, bu beklentinin cinsiyet, öğrenim durumu ve ekonomik düzeye göre farklılaşmadığı ancak sahip oldukları meslek, çocuklarının bulunduğu okul türü ve çocuklarına davranış biçimlerine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Genel ve meslek liselerinde okuyan öğrencilerin velileri özel liselerde okuyanlara göre, demokratik-koruyucu aile tutumu gösteren velilerin ise otoriter-ilgisiz davrananlara göre daha fazla beklenti içinde oldukları belirlenmiştir.

Deniz (1993), "Liselerdeki yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin beklentilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi" isimli çalışmasında yönetici, ders öğretmeni ve sınıf öğretmenlerinin

rehberlik hizmetlerinden çok fazla sayıda ve tam anlamıyla olması gerekenden farklı beklentiler içine girdiklerini belirtmiştir. Yönetici ve öğretmenlerin beklentilerinin; cinsiyetlerine, okulda rehberlik servisinin bulunup bulunmayışına, hizmet öncesinde veya hizmet içinde rehberlik dersi alıp almadıklarına, mezun oldukları fakülteye, branşlarına ve hizmet sürelerine göre farklılık gösterdiği sonucu elde edilmiştir.

Özdemir (1991), PDR hizmeti veren Resmî ve genel liselerdeki öğrenci, öğretmen, danışman ve yöneticilerin PDR hizmetlerinden beklentilerinin bazı niteliklere göre nasıl değiştiğini incelediği araştırmasında şu bulgulara ulaşmıştır: Kız öğrencilerin, erkeklere; yaşı küçük olan öğrencilerin, büyük olanlara; sınıf düzeyi yüksek olan öğrencilerin, sınıf düzeyi düşük olanlara; kentte yaşayan öğrencilerin, köyde yaşayanlara göre PDR hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Öğrenimleri sırasında formasyon dersi alan öğretmenlerin, almayanlara; felsefe ve meslek dersi öğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine; hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinde rehberlik dersi alan öğretmenlerin, almayanlara göre PDR hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öğretmenler arasında cinsiyet, yaş ve kıdem yılı değişkenleri açısından önemli bir fark gözlenmemiştir.

Lisans sırasında rehberlik dersi okumayan danışmanların, okuyanlara göre PDR hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde daha yüksek olduğu, ancak cinsiyet, yaş, branş, kıdem yılı, hizmet içi eğitimlerde rehberlik kursuna katılma, fakülte bitirme değişkenleri açısından PDR hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Yaşı küçük olan yöneticilerin, yaşı büyük olanlara; hizmet içi eğitimlerinde rehberlik kursuna katılan yöneticilerin de katılmayanlara göre PDR hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Fakülte-yüksekokul bitirme durumu, yöneticilikteki kıdem yılı, öğrenimleri sırasında rehberlik dersi okuma değişkenleri açısından PDR hizmetlerinden beklentileri önemli düzeyde farklılık göstermemiştir.

Tan (1990), okullarımızdaki psikolojik hizmetlerin durumunu incelediği araştırmasında rehberlik çalışmalarının başladığı 1950’li yıllardan bu yana rehberlik hizmetlerinin istenen seviyeye gelemediğini ifade etmekte, sorunları 5 ana başlık altında toplamaktadır. Bu sorunlardan birisi hiç kuşkusuz lisans eğitiminin yetkinliği ve kapsamı ile alakalıdır. Okullarda çalışan psikolojik danışmanların bilgi ve tecrübe eksikliğini hizmet içi eğitimlerle gidermenin yanında, eğitimde psikolojik hizmetler alanında üniversitelerde

yürütülen lisans programlarının kapsamı ve lisans derecesinde alınan eğitimin yeterli olup olmamasıdır. Tan, PDR alanında uygulanmakta olan lisans programları ve okutuluş tarzlarının, meslek adaylarının görevlerini etkili bir şekilde yürütebilmeleri için yetersiz olduğunu ifade etmektedir.

Pişkin (1989) "Orta dereceli okullarda görevli yönetici, öğretmen ve danışmanların ideal ve gerçek danışmanlık görev algıları" adlı tarama çalışmasında Ankara'da MEB'e bağlı ilk ve ortaöğretim kurumlarında (lise ve ortaokul) görevli 270 yönetici, öğretmen ve danışmana, danışmanların ideal ve gerçek algılarını saptamak amacıyla okul danışmanlarının görev envanterini (ODGE) uygulamıştır. Ayrıca danışmanların görevlerini yerine getirmesine engel olan nedenleri belirlemek amacıyla "nedenler listesi" envanteri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların danışmanların ideal görevlerine ilişkin algısının genel olarak yetersiz olduğu, danışmanların yöneticilere, yöneticilerin ise öğretmenlere kıyasla algılarının yüksek çıktığı görülmüştür. Danışmanların görevlerini ideal düzeyde yerine getirmelerine engel olan nedenler arasında aşağıdaki bulgular sayılmaktadır:

- Danışmanları mesleki hazırlıkları ve yetiştirmeleri yetersizdir.
- Danışmanlar kendi görevlerini bilmemektedir.
- Yönetici ve öğretmenler danışmanlara yeterince destek olmamakta ve iş birliğinden kaçınmaktadır.
- Veliler ve kamuoyu rehberlik hizmetlerine karşı yeterince duyarlı değildir.
- Okulda kullanılan ölçme araçları yeterli değildir.
- Öğrenci başına düşen danışman sayısı yetersizdir.

Kepçeoğlu (1987) "Eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin gelişimi ve belli başlı sorunlar" isimli çalışmasında rehberlik alanına ilişkin yedi temel sorun alanından bahsetmektedir. Bu temel sorun alanlarına ait birçok alt maddeyi de sıralamaktadır. Kepçeoğlu; PDR alanında temel kavram, ilke ve anlayışla ilgili, uygulamalar için okullara sağlanan fiziksel ortam ve imkânlar, örgütlenme, personel sağlama ve yetiştirme, mevzuat ve personelin özlük hakları, PDR uygulamalarında verilen hizmetlerin bilimsel ve profesyonel nitelikleri ve PDR uygulamalarının ülke çapında yaygınlaştırılması ile ilgili olmak üzere yedi ana başlık altında toplamaktadır.

2.6.2. Yurtdışı araştırmalar

Camelford ve Ebrahim (2017) tarafından "Orta Okullarda Kapsamlı Okul Danışmanlığı Programının Uygulanmasına Etki Eden Faktörler" isimli bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada ortaöğretim kurumlarında kapsamlı okul danışmanlığı program modelinin uygulanmasına etki eden faktörler olarak; danışmanların çalışmaları konusunda gördükleri yönetimsel destek, danışmanların rol belirsizliği ve bu belirsizlikten kaynaklanan çatışma, bu çatışmanın bir sonucu olarak yapılan uygunsuz iş bölümü ve kurum içi görevlendirmeler, modern iş tanımını dışına taşan görevlerin getirdiği iş yükü ve danışman-öğrenci sayısı oranının olması gerekenden (1/250) ok daha düşük olması gösterilmiştir.

Alavi, Boujarian ve Ninggal (2012) tarafından yapılan çalışmada liselerde çalışan okul danışmanlarının karşılaştıkları zorluklar incelenmiştir. Araştırma İran'ın Chahar-Mahal-e Bakhtiari bölgesinde görev yapan 213 okul danışmanının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre danışma faaliyetleri için gerekli olan araç ve ekipman eksikliği, öğrencilerle iletişimde yaşanan sorunlar, ailelerle iletişimde yaşanan sorunlar, danışmanın bilgi ve beceri eksikliği nedeniyle danışma teknik ve prensiplerinin uygulanmasında karşılaşılan zorluklar, meslektaşlarla iletişimde yaşanan aksaklıklar, danışma odalarının yetersizliği ve fiziki şartlarının kötü olması karşılaşılan ana sorunlar olarak ortaya konmuştur.

Inman ve Ladany (2009) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan "Uluslararası Okullarda Danışmanların Kritik Sorunları ve Karşılaştıkları Zorluklar" isimli çalışmada 58 okul danışmanına 19 soruluk açık uçlu bir anket uygulanmıştır. Anket sonucunda danışmanların mesleki ihtiyaçları 9 başlık altında toplanmıştır. Çalışmaya katılan danışmanların uluslararası okullarda yaşadıkları sorunlara ilişkin cevaplarının dağılımı şu şekilde gerçekleşmiştir: Katılımcıların %29'u rehberlik alanında güncel çalışmaların takip edilmesi için müdahale odaklı konferans/seminerler ile enstitülerin katkılarıyla sürekli ağı yakalamanın gerekliliğini, %16'sı uluslararası okulların çok uluslu yapısından dolayı karşılaştıkları kültürel kimlik çatışmasının önüne geçebilme adına çok kültürlülüğün geliştirilmesini, %14'ü okulda çalışan tüm öğretmen ve idarecilerin rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde bir takım çalışması ortaya konması noktasındaki hassasiyetlerinin arttırılması ve danışmanlık faaliyetlerinin desteklenmesini, %13'ü sadece meslektaşlardan olmayan, tüm alan uzmanlarının katılımıyla gerçekleştirilecek atölye çalışması ve toplantıların organize edilmesiyle ortak bir aę oluşturulmasını, %10'u okul

danışmanlarının rolünün ne olduğunun tam olarak tanımlanması ve okul yöneticilerinin danışmanları yardımcılarını gibi algılamalarının önüne geçilmesini, %9'u danışmanlara akademik destek, %4'ü sosyal destek, %3'ü mali destek sağlanmasını ve %2'si de lisans sürecinde zaman yönetim eğitiminin verilmesini en önemli mesleki ihtiyaçları olarak belirtmişlerdir.

Low (2009) tarafından yapılan "Danışmanlık uygulamalarında okullarda karşılaşılan zorluklar" isimli çalışmada danışmanların yaşadığı zorluklar 4 ana başlık altında incelenmiştir: Low, danışmanların yaşadığı zorlukları, dahili, harici, sistemsel ve kişisel zorluklar olarak ele almıştır. Dahili zorluklar olarak, öğretmen, öğrenci ve okuldan kaynaklanan sorunlar, öğretmenin danışmanlığa karşı tutumu ve öğrencinin danışmaya karşı istekliliği ele alınmıştır. Harici zorluklar, okul dışındaki sosyo-ekonomik değişimler, popüler kültür, küreselleşme ve sınır ötesi göç hareketlerinde yaşanan toplumsal eğilimler olarak belirtilmiştir. Sistemsel zorluklar başlığı altında bakanlıklar, okullar veya danışma organları tarafından uygulanan rehberlik programları, okul uygulamaları, yöneltme süreçleri ve kaynak planlamasıyla ilgili yaşanan sorunlar ele alınmıştır. Kişisel zorluklar olarak danışmanın bilgi, beceri ve öz ihtiyaçlarından kaynaklanan sorunlar belirtilmiştir.

Rathbun ve Schmaelzle (1944), Arbuckle (1954), Farwell ve Peters (1955) ile Long (1958) çalışmalarında sınıf öğretmenlerinin rehberlik faaliyetlerinin icra edilmesinde önemli bir role sahip olduklarını vurgulamışlardır. Özenle seçilmiş, görev bilinci yüksek öğretmenlerin eğitim süreçlerine ve rehberlik hizmetlerine büyük katkılar sağlayabileceği üzerinde durmuşlardır. Gün boyu öğrencilerle birlikte olan ve onları her açıdan yakından tanıma imkânı bulan sınıf öğretmenlerinin yapacağı rehberliğin, okul psikolojik danışmanının sunacağı rehberlikten daha ileride olduğuna işaret etmişlerdir (aktaran Yazgünoğlu, 2012).

2.6.3. Araştırmaların değerlendirilmesi

Yapılan incelemeler göstermektedir ki Türkiye'de çağdaş anlamda rehberlik hizmetlerine ilişkin çalışmalar 1950 yılından itibaren başlamaktadır. Üniversitelerde ilgili bölümlerin açılması ve mezun olanların öğretmen olarak okullarda çalışmaya başlamasıyla birlikte psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında birçok sorunla karşılaşmıştır. Rehberlik

hizmetlerinin hayatımıza girdiği tarihten bu yana, bu sorunların bir kısmı aşılma da başlıcaları hâlâ varlığını devam ettirmektedir.

Alanında uzman eleman konusunda mesafe kat edilmiş, rehberlik alanında öncülük edebilecek yarım asra yakın çalışmaları bulunan bilim insanları yetiştirilmiş, üniversitelerde ihtiyaç duyulan Türkçe kaynak doküman konusunda yeterli çeşitliliğe ulaşılmıştır. Doktora ve yüksek lisans programları hayata geçirilmiş, okullara binlerce PDR alan mezunu öğretmen ataması yapılarak rehberlik servisleri teknik, fiziki materyal, araç gereç ile desteklenmiş, okul-öğrenci-aile arasında belirgin bir rehberlik anlayışı oluşturulmuştur. Türk PDR Derneği'nin kurularak mesleki gelişime öncülük etmesi sağlanmış, rehberlik faaliyetleri gerekli kanun ve yönetmelikler çıkarılarak yasal zemine oturtulmuştur.

Bu olumlu gelişmelerin yanında halen sorun olarak varlığını devam ettiren konular da mevcuttur. PDR lisans mezunu olmayanlar rehber öğretmen olarak okullara atanmakta ve görev yapmaktadır. Görev tanımının kesin çizgilerle yapılamaması nedeniyle okul yöneticilerinin rehber öğretmenlerden görev tanımlarına uymayan beklentileri rol çatışmasına ve tükenmişliğe neden olmaktadır. Psikolojik danışman, rehber öğretmen, klinik psikolog ve psikoterapist gibi farklı unvanların kullanılması sonucu unvan karmaşası yaşanmaktadır. Rehberlik servisleri mekân ve ölçme araç gereçleri açısından yetersizdir. Okullarda rehber öğretmen başına düşen öğrenci sayısı oldukça fazladır. Lisans programları pratik davranış geliştirmeden ziyade teorik bilgi aktarımı odaklıdır. Geçici görevlendirme, aylık ücretin düşüklüğü, velilerin iş birliğinden uzak olması, örgütlenme, personelin özlük hakları, sertifikasyon, PDR uygulamalarının yaygınlaştırılması gibi sorunlar halen devam etmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Durum çalışmaları; karmaşık bir durumun derinlemesine çalışılıp betimlenmesi ve geniş bir şekilde tanımlanması ile bileşenlerinin belirlenerek boylamsal olarak çalışılmasına imkân sağlar (Subaşı ve Okumuş, 2017). Karmaşık istatistiksel analizlerle bulguların elde edildiği deneysel çalışmalar yerine bir kişi, olay veya kurumu derinlemesine inceler. Odaklanmış sorularla, gözlem yoluyla, sesli veya görsel kayıtlarla, yazılı kaynak ve belgelerle derinlikli betimlemeler yapmayı, tematik temelde mantıksal çıkarımlarla örüntü oluşturmayı ve yorumlar getirmeyi amaçlar (Paker, 2015).

3.2. Araştırmanın çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örneklem türlerinden kolay ulaşılabılır örnekleme metodu kullanılarak belirlenmiştir. Çalışmada, araştırmacının da görev yaptığı Kocaeli ve Mersin’de çalışan öğretmenlerle, erişim imkânı bulunan Ankara, Uşak, Antalya ve Manisa’daki okullarda çalışan katılımcılar ulaşım kolaylığı bulunması nedeniyle seçilmiştir. Çalışma grubunu üniversitelerin Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans programlarından mezun olup hali hazırda Ankara, Kocaeli, Mersin, Manisa, Antalya ve Uşak illerindeki anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışmakta olan 31 rehber öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcılar Ö1, Ö2, Ö3, ... Ö30, Ö31 şeklinde kodlanmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlere ait demografik bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Görüşme Yapılan Öğretmenlere Ait Demografik Özellikler

Görüşmeciler	Cinsiyet	Kıdem yılı	İli
öğretmen 1	kadın	3	Kocaeli
öğretmen 2	kadın	4	Kocaeli
öğretmen 3	kadın	5	Kocaeli
öğretmen 4	kadın	4	Kocaeli
öğretmen 5	kadın	7	Kocaeli
öğretmen 6	erkek	11	Kocaeli
öğretmen 7	erkek	9	Kocaeli
öğretmen 8	erkek	8	Kocaeli
öğretmen 9	erkek	2	Kocaeli
öğretmen 10	erkek	3	Kocaeli
öğretmen 11	erkek	7	Kocaeli
öğretmen 12	erkek	23	Kocaeli
öğretmen 13	erkek	10	Manisa
öğretmen 14	kadın	7	Manisa
öğretmen 15	kadın	3	Mersin
öğretmen 16	erkek	15	Manisa
öğretmen 17	kadın	2	Mersin
öğretmen 18	kadın	8	Mersin
öğretmen 19	erkek	23	Manisa
öğretmen 20	erkek	19	Manisa
öğretmen 21	erkek	3	Manisa
öğretmen 22	erkek	7	Manisa
öğretmen 23	kadın	5	Ankara
öğretmen 24	kadın	15	Ankara
öğretmen 25	kadın	5	Uşak
öğretmen 26	kadın	6	Ankara
öğretmen 27	kadın	5	Ankara
öğretmen 28	kadın	4	Manisa
öğretmen 29	kadın	6	Antalya
öğretmen 30	kadın	10	Ankara
öğretmen 31	kadın	14	Ankara

3.3. Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri

3.3.1. Veri toplama aracı

Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan, okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin çalışma ortamlarında yaşadıkları sorunlara yönelik görüşlerinin elde edilmesi amacıyla hazırlanan 5 açık uçlu soru ve demografik bilgilere ilişkin 3 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme yöntemi; bir amaca yönelik olarak karşılıkine soru sorma ve yanıtlar alma üzerine kurulu dinamik bir iletişim yöntemidir. Görüşme sürecinin hedef odaklı olması onu sıradan bir sohbetten farklılaştırır ve planlı bir veri toplama aracı haline getirir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formuna uzman görüşleri doğrultusunda son şekli verilmiştir. Görüşme formunda cinsiyet, meslekteki kıdem yılı ve görev yeri bilgilerine ek olarak aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

- Okul idaresi tarafından rehberlik servisine gereken değer ve önemin verildiğini düşünüyor musunuz? Bunu bir örnekle açıklayınız.
- Okuldaki diğer öğretmenlerden, ayrı odanızın olması ve çalışmalarınızı burada gerçekleştirmeniz konusunda ayrılıyorsunuz. Bu konuda bir sorun yaşıyor musunuz? Bunu bir örnekle açıklayınız.
- Üniversitede aldığımız dersleri, okulda karşılaştığımız problemlere ne kadar uygulayabiliyorsunuz?
- Okulda karşılaştığımız problemler, günlük yaşantınızı etkiliyor mu? Bunu bir örnekle açıklayınız.
- Okuldaki sorunların tek çözüm noktası olarak siz mi görülüyorsunuz? Vakalar doğrudan rehberlik servisine yönlendirildiğinde tepkiniz ne oluyor?

3.3.2. Veri toplama süreci

Uzman görüşleri doğrultusunda son şekli verilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile Kocaeli ve Mersin’de bulunan katılımcılarla yüz yüze, Ankara, Manisa, Antalya ve Uşak’ta görev yapan katılımcılardan ise mobil iletişim araçları vasıtasıyla yapılan uzaktan görüşmelerle araştırma verileri elde edilmiştir. Yöneltilen sorularla rehber öğretmenlerin görüşleri belirlenmiş ayrıca konu ile ilgili deneyimledikleri tüm verileri aktarabilmeleri için imkân tanınmıştır.

3.4. Verilerin analizi

Uzman görüşleri doğrultusunda son şekli verilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüşmecilere yöneltilen açık uçlu sorulardan elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtılabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir (Özdemir, 2011). Betimsel analiz yaklaşımı, araştırma sorularının yöneltilmesi neticesinde ortaya çıkan sonuçların temalara göre kategorilendirilerek organize edilmesine ve görüşmede kullanılan soruların dikkate alınarak sunulmasına imkân vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005; Bogdan ve Biklen, 1998’den aktaran Demirel, 2010).

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Çalışma grubuna ilişkin bulgular

Çalışma Ankara, Kocaeli, Mersin, Manisa, Antalya ve Uşak İllerinde görev yapan, en az 2 en fazla 23 yıl kıdemi olan 31 okul rehber öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin 18'i kadın, 13'ü ise erkektir.

4.2. Problem cümlesine ilişkin bulgular

Rehber öğretmenlerin okulda karşılaştıkları sorunlara yönelik katılımcı görüşleri doğrultusunda çeşitli bulgular elde edilmiştir. Bu bulgular; okul idaresinin rehberlik servisine gereken önemi verdiği, rehber öğretmenlerin derse girmeme ve kendilerine ait odalarının olması nedeniyle diğer öğretmenlerle sorun yaşamadığı, lisans derslerinin mesleğin icrasında yararlı ancak yetersiz olduğu, okulda karşılaşılan sorunların günlük yaşantılarını etkilediği ve her sorunun tek çözüm noktası olarak görülmedikleri şeklindedir.

4.3. Alt problemlere ilişkin bulgular

Araştırma kapsamında belirlenen 5 alt probleme ilişkin bulgular aşağıda maddeler halinde açıklanmıştır.

4.3.1. Okul idaresinin rehberlik servisine verdiği öneme ilişkin bulgular

Okul idaresinin rehberlik servisine gereken değer ve önemi vermesiyle ilgili öğretmen görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2

Okul İdaresinin Rehberlik Servisine Verdiği Öneme İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema (Kategoriler)	Kodlar	N	%
Veriliyor	Fikirlerim alınıyor.	8	25,8
	Çalışmalarım destek görüyor.	8	25,8
	Araç gereç ve maddi destek sağlanıyor.	5	16,1
	Rehberlik servisine değer veriliyor.	2	6,4
	Önerilerim dikkate alınıyor.	1	3,2
		24	77,4
Verilmiyor	Maddi destek ve fiziki imkân sağlanmıyor.	3	9,7
	Rehberlik servisi için ayrılan oda sorun oluyor.	1	3,2
	Çalışmalara müdahale ediliyor.	1	3,2
		5	16,1
Kısmen Veriliyor	Bazen rehberlik servisinin gereksiz olduğu söyleniyor.	1	3,2
	Rehberlik servisine ortalama bir değer veriliyor.	1	3,2
		2	6,4

Tablo 2 incelendiğinde rehber öğretmenlerin %77,4'ü rehberlik servisine gereken değer ve önemin verildiğini, %6,4'ü gereken değer kısmen verildiğini söylerken %16,1'lik kısım ise gereken değeri görmediklerini dile getirmişlerdir. Rehberlik servisine değer verildiğini düşünen öğretmenler; okuldaki faaliyetlerde fikirlerinin alındığını, rehberlik çalışmalarının destek gördüğünü, servise araç, gereç ve maddi destek sağlandığını ve önerilerinin dikkate alındığını ifade etmişlerdir. Rehberlik servisine değer verilmediğini belirten öğretmenler, rehberlik servisinin kullanımına ayrılan fiziksel mekanın diğer öğretmenler tarafından sorun olarak algılandığını ve çalışmalarına müdahale edilmesini bunun nedeni olarak göstermişlerdir. Rehberlik servisinin zaman zaman gereksiz olduğunun belirtilmesi ve ortalama bir değer verildiğini belirten rehber öğretmenler, rehberlik servisine kısmen değer verildiğini ortaya koymuşlardır. Öğretmenlerin görüşlerine ilişkin ana düşüncüyü yansıtan alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

- "Açıkçası gereken değerin verilmediğini düşünüyorum bunun sebebi de odamla ilgili bir sorun olduğunda müdürümün, anaokullarını rehber öğretmeni düşünerek yapmamışlar o yüzden odanızı almamız gerekiyor demesiydi." (ö2)
- "Evet rehberlik servisine önem veriliyor. Okulda olan olaylar ve durumlar rehberlik servisine yönlendiriliyor. Rehberlik servisinin görüş ve önerileri dikkate alınıyor." (ö3)
- "Bu konuda şanslıyım çünkü çalıştığım tüm idareciler psikolojik danışma ve rehberlik servisinin öneminin farkındalardı. İdarecilerim benim fikrimi öğrencilerle ilgili hemen her konuda dikkate alırlar. Birçok örnek verebilirim ama şöyle genellersem; mesela çocuklara uygulamak istediğim bir grup rehberliği ya da velilere verdiğim seminerleri desteklemiş, uyguladığım anket ve ölçeklerin sonuçlarıyla ilgilenmiş, düzenlemek istediğim gezi ya da sosyal faaliyetlerde oldukça yardımcı olmuşlardır." (ö5)
- "Evet gereken önem veriliyor. Bir sınıfın sağlıklı bir sınıf ortamı oluşturması için gerekli bütün materyaller ve maddi olanaklar sağlanıyor." (ö9)
- "Gerekten değer ve önemin kısmen verildiğini düşünüyorum. Öğrencilerle ilgili psikolojik değerlendirmede görüşüm önemsenmekle birlikte bazen öğrenci görüşmelerinin gereksiz olduğu söyleniyor." (ö11)
- "Düşünmüyorum. Okulda alanımla ilgili konulara müdahale edilmesi." (ö13)
- "Evet düşünüyorum. Okul idaresi rehberlik servisinin sosyal, eğitsel, psikolojik her türlü çalışmasını desteklemektedir." (ö15)
- "Normal düzeyde bir önem veriliyor. Ne fazla ne de az." (ö21)
- "Hayır verilmiyor. Rehberlik servisinin teknolojik donanımı oldukça yetersiz. Odamda bilgisayar, internet, çıktı alabileceğimiz yazıcı yok. Okulda bulunan fotokopi makinesinin olduğu odalarda (memur odası) fotokopi çekebiliyoruz." (ö23)
- "Okul idaresi rehberlik servisini önemsiyor. Bunu bana hissettiren de rehberlik servisi olarak ne tür bir ihtiyaç veya talebim olursa olsun hemen karşılanıyor olması. Örneğin rehberlikle ilgili gezi veya etkinliklerde servis ayarlanması, planlamanın yapılması gibi konuları idare hallediyor. Normalde bu tip durumlarda diğer branşlara daha fazla zorluk çıkarılıyor." (ö27)
- "İdarem gereken değer ve önemi verir. Okulda öğrenciler ve velilerle ilgili durumlarda fikirlerim alınır. Çalışmalarda önerilerim dikkate alınır. Rehberlik dışındaki çalışmalara ve okul dışı etkinliklere de davet edirim." (ö29)

4.3.2. Rehber öğretmenlerin farklı çalışma koşullarına sahip olmasının etkilerine ilişkin bulgular

Rehber öğretmenleri derse girmeme, ayrı odalarının olması gibi diğer öğretmenlerden ayıran konularda sorun yaşamalarıyla ilgili öğretmen görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3

Diğer Öğretmenlerden Farklı Çalışma Koşullarına Sahip Olmalarına İlişkin Rehber Öğretmen Görüşleri

Tema (Kategoriler)	Kodlar	n	%
Sorun Yaşamıyorum	Anlayışla karşılanıyor.	10	32,2
	Rehberlik algısı yerleşmiş.	8	25,8
	İmreniyorlar ama sorun yapmıyorlar.	2	6,4
	Servis ve imkânları kabullenilmiş.	3	9,7
	İşimi yaptığım için rahatsızlıklar dile getirilemiyor.	1	3,2
		24	77,4
Sorun Yaşıyorum	İş yapmadan oturduğum algısı var.	4	12,9
	Ayrı odamın olmasından rahatsızlar.	1	3,2
		5	16,1
Kısmen Yaşıyorum	İdareciler bazen boş derse girmemi istiyor.	1	3,2
	Bazen ima yoluyla rahatsız olanlar ifade ediyor.	1	3,2
		2	6,4

Tablo 3'teki analiz sonuçları incelendiğinde; rehber öğretmenlerin kendilerine ait odalarının olması ve çalışmalarını bu odada gerçekleştirmeleri nedeniyle diğer öğretmenlerle sorun yaşama durumlarına ilişkin veriler şu şekildedir. Rehber öğretmenlerin %77,4'ü bu konuda sorun yaşamıyorken %16,1'inin sorun yaşadığı, %6,4'ünün ise kısmen sorun yaşadığı ortaya çıkmaktadır. Sorun yaşamadığını ifade eden öğretmenler ayrı odalarının olmasının ve çalışma şekillerinin anlayışla karşılandığını, rehberlik algısının yerleştiğini, servis ve imkânlarının kabul gördüğünü, rehber öğretmenin başarı algısı nedeniyle bunun sorun olmaktan çıktığını ortaya koymuşlardır. Sorun yaşadığını ifade edenler ise iş yapmadan oturdukları şeklinde bir anlayışın olduğunu ve ayrı çalışma

odasına sahip olmalarının sorun teşkil ettiğini belirtmişlerdir. Rehber öğretmenlerden bir bölümünün boş derslerde görevlendirilmesi ve çalışma şartlarına karşı rahatsızlıkların dile getirilmesi kısmen sorun yaşayanların olduğunu ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin görüşlerine ilişkin ana düşünceyi yansıtan alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

- *"Sorun yaşamıyorum. Ancak bu konuyla ilgili öğretmen arkadaşlar şaka da olsa imalarda bulunuyor. Bu durum beni rahatsız etmiyor, aksine özel hissettiriyor."* (ö3)
- *"Bununla ilgili herkes her yerde sorun yaşar. Bende ilk atandığımda özellikle kıdemli öğretmenlerden direk olmasa da bu konuyla ilgili imalar aldım. Bu biraz kişinin komplekslerinden ne kadar kurtularak ve işini ne kadar severek yapıyor olmasına bağlı. Siz işinizi düzgün yaptığınızda yani o odanın gerekliliğini kanıtladığınızda, okulda olmadığınız zaman eksikliğinizi hissedildiğinde o çatlak sesler susuyor."* (ö5)
- *"Okulda ayrı bir odam olması konusunda sorun yaşamıyorum. Tam tersi öğretmen ve öğrenciler gelip daha rahat görüşebildikleri için daha memnun oluyorlar."* (ö6)
- *"Bu konuda bir sorun yaşamıyorum. Çünkü psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin gizlilik ilkesine uyularak ve gerekli bir ortam sağlanarak yürütülebilir. Ayrı bir odanın olması bir ayrıcalık değil, psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri için bir gerekliliktir."* (ö7)
- *"Bazen öğretmenler sınıf ortamında çalışmadığımız için sizin işiniz kolay akşama kadar oturuyorsunuz gibi sözler söylemektedir bu da sorun yaşadığımı gösteriyor."* (ö8)
- *"Hayır sorun yaşamıyorum. Okuldakiler bu durumdan rahatsız değil."* (ö10)
- *"Evet. Odamda hiçbir şey yapmayıp oturuyorum gibi bir önyargı var."* (ö13)
- *"Herhangi bir problem yaşanmamaktadır."* (ö15)
- *"Daha önceden "Rehber öğretmen odasında oturur, işi rahattır." şeklinde bir önyargı vardı. Ancak nasıl çalıştığımızı gördükçe bu önyargı değişti. Artık bu konu ile ilgili sorun yaşamıyorum."* (ö24)
- *"Evet sorun yaşıyorum. Derslere girmediğim için zamanımın boş geçtiğini düşünüyorlar ve boş dersleri dolduran öğretmen profiline bürünmemize sebep olabiliyorlar."* (ö25)
- *"Hayır bununla ilgili öğretmen arkadaşlarla hiç sorun yaşamadım. Aksine rehberliğe önem veren idareci ve öğretmen arkadaşlara sahibim."* (ö28)

4.3.3. Lisans derslerinin meslek hayatında sağladığı katkıya yönelik bulgular

Üniversitede alınan derslerin mesleğin icrasına yönelik sağladığı katkı ile ilgili rehber öğretmen görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4

Lisans Derslerinin Meslek Hayatına Sağladığı Katkıyla İlgili Rehber Öğretmen Görüşleri

Tema (Kategoriler)	Kodlar	n	%
Yararlı	Her anlamda yararlı.	5	16,1
	Danışma ilke ve tekniklerini uygulamada yararlı.	3	9,7
	Ölçme araçlarının kullanılmasında yararlı.	1	3,2
	Problem çözmede yararlı.	1	3,2
		10	32,2
Yararlı	Derslerle uygulama uyumuyor.	6	19,3
	Hizmet içi eğitim ve tecrübe daha yararlı.	4	12,9
Değil	Aldığımız eğitim teori ağırlıklıydı.	2	6,4
		12	38,7
Kısmen Yararlı	Lisans dersleri kısmen yararlı.	5	16,1
	Sadece uygulamalı dersler yararlı	3	9,7
	Ailelerden dolayı eğitim uygulamaya dökülemiyor.	1	3,2
		9	29

Tablo 4'teki analiz sonuçları incelendiğinde rehber öğretmenlere lisans eğitimlerinde aldıkları derslerin meslek hayatlarında karşılaştıkları problemlerin çözümünde sağladığı faydaya ilişkin şu veriler elde edilmiştir. Rehber öğretmenlerin %32,2'sinin lisans derslerini yararlı bulurken %38,7'si yararlı olmadığını, %29'u ise kısmen yararlı olduğunu belirtmiştir. Lisans derslerinin yararlı olduğunu ifade eden öğretmenler, derslerin her açıdan yararlı olduğunu, danışma ilke ve tekniklerini uygulamada, ölçme araçlarının kullanılmasında ve problem çözmede yararlı olduklarını belirtmişlerdir. Derslerin yararlı olmadığını belirten öğretmenler, aldıkları lisans eğitiminin okullardaki uygulama ile uyumadığını ve teori ağırlıklı olduğunu, hizmet içi eğitim ve tecrübenin derslerden daha

yararlı olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer rehber öğretmenler ise lisans derslerinin kısmen yararlı olduğunu, sadece uygulamalı derslerin yararını gördüklerini, ailelerden dolayı aldıkları eğitimin uygulamaya dökülemediğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerine ilişkin ana düşünceyi yansıtan alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

- "Üniversitede özellikle ilk yıllarda kuramların hep teorik açısını gördük uygulama adına sadece 4.sınıfta danışma dersimiz vardı. Bazı konularda teorik bilgiye de elbette ihtiyacımız oluyor ancak bazen öyle problemlerle karşılaşıyoruz ki kuram, teknik hiçbir şey aklımıza bile gelmiyor, daha farklı çözüm yolları ararken çok işimize yaramıyor." (ö1)
- "Çok uygulayabildiğimi düşünmüyorum. Teoride olanlar ve yaşananlar çok farklı nitelik gösteriyor. Üniversite derslerinin daha çok teorik olduğunu ama uygulamada birebir uyuşmadığını düşünüyorum. Karşılaşılan problemlere daha farklı yöntemlerle yaklaşıyorum." (ö4)
- "Benim okulum öğrenci sayısı ve profili açısından bireysel psikolojik danışma süreçlerini yürütmeye uygun. Bu yüzden öğrendiğim teknikleri uygulama fırsatım oluyor. Ancak tabii ki de her şey kitaplarda gördüğümüz gibi değil. Bazen birçok gereksiz prosedürü aradan çıkarmaya çalışırken psikolojik danışman olarak değil sadece rehber öğretmen olarak kalabiliyoruz." (ö5)
- "Rehberlik ve psikolojik danışma anlayışının kazanılmış olması uygulamalarda başlı başına zaten bir etki yapıyor. Drama, anket ve diğer araçların kullanılmasında tespit ve problemin çözümünde yararlı oluyor." (ö8)
- "Sıklıkla. Aldığımız eğitim karşılaştığımız problemlerin çözümünde etkili oluyor." (ö12)
- "Çok fazla değil. Hizmet içi eğitimler ve karşılaşılan vakalarla yeni tecrübeler ediniyoruz." (ö13)
- "Dersler ile uygulama genel olarak birbirini tutmaz. Her zaman bireyin farklı tepkiler vereceğini bilmek gerekiyor. Tecrübe gerektiren meslek." (ö16)
- "Kısmen uygulayabiliyorum." (ö18)
- "Üniversitede aldığımız dersler, uygulama ve rehber öğretmenlik için yeterli değil. Öğrenciyi tanılama ve yönlendirme konusunda meslekte deneyim kazandım." (ö23)
- "Üniversitedeki teorik dersleri uygulamak çok mümkün olmuyor. Ben tam anlamıyla uygulamaya dökemiyorum. Fakat uygulamalı derslerimin çok faydası oluyor. Üniversitedeki bireysel görüşme uygulamaları, okullara gidilerek yapılan

uygulamalardan edindiğim tecrübeler okulda karşılaştığım problemlere çözüm üretme konusunda yardımcı oluyor." (ö25)

- *"Açıkçası lisans derslerinin okuldaki problemlere pek bir katkısının olduğunu düşünmüyorum. Görüşme ilke ve teknikleri, envanterler ve kariyer danışmanlığı ile ilgili aldığımız eğitimler işime yaramakla birlikte danışma oturumlarında hala çok yetersiz hissediyorum. Lisans derslerinin yetkinliğini düşük buluyorum. Özellikle süpervizyon alma konusunda aldığımız eğitim çok eksikti." (ö27)*
- *"Üniversitede PDR okudum. Fakültede daha çok psikolojik danışmanlık eğitimi veriliyor. Rehber öğretmenin ne demek olduğunu mesleğe başladığım ilk yıl deneyimleyerek öğrendim. Özellikle desimal dosya düzeni ile ve disiplin kurulu işleriyle ilgili eksikliklerim vardı." (ö30)*

4.3.4. Karşılaşılan problemlerin günlük yaşamı etkilemesine ilişkin bulgular

Rehber öğretmenlerin eğitim süreçleri içerisinde öğrencilere ilişkin karşılaştıkları problemlerin günlük yaşantılarına olan etkisiyle ilgili öğretmen görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 5

Öğrenci Problemlerinin Rehber Öğretmenlerin Günlük Yaşamına Olan Etkisiyle İlgili Öğretmen Görüşleri

Tema (Kategoriler)	Kodlar	n	%
Etkilemiyor	Etkilemiyor.	5	16,1
	İş ve özel hayatımı birbirinden ayırıyorum.	4	12,9
	Gamsız olduğum için umursamıyorum.	1	3,2
		10	32,2
Etkiliyor	Etkiliyor.	5	16,1
	Karşılaştığım sorunlara üzülüyorum.	4	12,9
	Sorumluluk duygusuyla etkileniyorum.	3	9,7
	Çaresiz kalmak etkiliyor.	2	6,4
	Gizlilik gerektiren konular içimde sıkıntı yapıyor.	1	3,2
	Velilerle yaşadığım sorunlar etkiliyor.	1	3,2
	Tecrübesizlik nedeniyle etkileniyorum.	1	3,2
		17	54,8
Kısmen Etkiliyor	Çok özel konular bazen etkileyebiliyor.	3	9,7
	Tecrübeyle bu etkiyi sınırlı tutabiliyorum.	1	3,2
		4	12,9

Tablo 5'teki analiz sonuçları incelendiğinde rehber öğretmenlerin karşılaştıkları problemlerin günlük hayatlarını etkileme durumuna ilişkin şu verilere ulaşılmıştır. Rehber öğretmenlerin %54,8'i karşılaştıkları sorunlardan etkilenirken, %32,2'si sorunların günlük hayatlarını etkilemediğini, %12,9'u ise kısmen etkilediğini söylemişlerdir. Problemlerin günlük yaşantılarını etkilediğini ifade eden öğretmenler; karşılaştıkları sorunlara üzülüklerini, sorumluluk duygusu ve çaresizliğin kendilerini yıprattığını, gizlilik gerektiren konuların tükenmişliğe yol açtığını, ailelerle yaşanan sorunların etki ettiğini ve tecrübesizliğin bu etkiyi arttırdığını belirtmişlerdir. Problemlerin yaşantılarına etki etmediğini belirten rehber öğretmenler, iş ve özel hayatlarını birbirinden ayırdığını ve sorunlar karşısında kendi hayatlarını etkileyecek ölçüde etki altında kalmadıklarını ifade etmişlerdir. Rehber öğretmenlerin bir bölümü ise karşılaştıkları özel birtakım konuların günlük hayatlarını etkileyebildiğini ve bu etkiyi tecrübeyle sınırlandırabildiklerini, bu

sorunlardan kısmen etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerine ilişkin ana düşünceyi yansıtan alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

- *"Elbette günlük yaşantımı etkiliyor. Bir öğrenci gelip bir sıkıntısını anlattığında ister istemez üzülüyorum ve okul dışında bile ne yapabileceğimi düşünüyorum."* (ö1)
- *"Okulda karşılaştığım bir problem eğer çok etkilenmişsem günlük yaşantımda bunun etkisinden kurtulmam zor oluyor. Meslekte ilerledikçe günlük hayatıma yansıtılmamayı öğreniyorum."* (ö3)
- *"Okulda yaşanan problemler günlük yaşantımı etkiliyor. Üniversitede aldığımız eğitimde de bunu günlük yaşantımıza yansıtılmamız gerektiği konusunda bilgilendirildik. Ancak ister istemez üzücü bir olay ile karşılaştığımız da bu durum günlük yaşantımıza yansıyor."* (ö7)
- *"Hayır okuldaki hiçbir sorunu eve taşımamaya özen gösteriyorum."* (ö9)
- *"Hayır. Günlük yaşantımı etkilemiyor."* (ö12)
- *"Hayır. Biraz gamsız olduğum için etkilememesi için uğraşıyorum."* (ö21)
- *"Okuldaki problemler günlük hayatımızda etkilerini sürdürüyor. Okulu ailemiz olarak gördüğümüz için gün içinde hayatımıza etkileri sürüyor."* (ö22)
- *"Çok ciddi psikolojik rahatsızlıkları olan ve ailesi tarafından ihmal edilen öğrencilerim günlük yaşantımı olumsuz etkiliyor. Yönlendirmelerin ve bilgilendirmelerin öğrencinin hayatını değiştirmeyeceğini gördüğüm durumlarda üzülüyorum."* (ö23)
- *"Okuldaki bireysel danışmalardan öğrenci ya da velinin sorunlarından etkileniyorum. Sorunu ortadan tamamen kaldırabilmek istiyorum. Fakat bu mümkün olmadığı için (görevimiz sorunla baş etmede rehberlik etmek) bunun ağırlığını okul dışında da sürdürüyorum."* (ö26)
- *"Okulda yaşadığım her olayın olmasa da özellikle travmatik (cinsel istismar, yakın aile bireylerinin ölümü, şiddet vb.) olayların etkisinde kalabiliyorum. Örneğin babasından ciddi şekilde şiddet gören bir öğrencimle görüştüğümde sonra ki birkaç gün boyunca duyusal anlamda çökmüş gibi hissetmişim."* (ö27)

4.3.5. Rehber öğretmenlerin konularının algılanma şekline ilişkin bulgular

Rehber öğretmenlerin her sorunun tek çözüm noktası olarak görülmeleriyle ilgili öğretmen görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 6

Rehber Öğretmenlerin Her Sorunun Tek Çözüm Noktası Olarak Görülmeleriyle İlgili Öğretmen Görüşleri

Tema (Kategoriler)	Kodlar	n	%
Görülüyorum	Sorunları ortak anlayışla iş birliği içerisinde çözüyoruz.	11	35,4
	Sınıf rehber öğretmenleri veya idare sorumluluk alıyor.	6	19,3
	Aileler sorumluluk alıyor	1	3,2
		18	58
Görülüyor	Elimizde sihirli bir değnek var zannediliyor.	3	9,7
	Öğretmenler her problemi rehberlik servisine iletiyor.	2	6,4
	Problemler öğrencilerde sorumluluk bana bırakılıyor.	2	6,4
	Görülüyor. İşbirliğine vurgu yapıyorum.	1	3,2
	8	25,8	
Kısmen Görülüyor	Bazen sorunlarla baş başa bırakıyorum.	3	9,7
	Zamanla ortak bir rehberlik anlayışına erişiliyor.	1	3,2
	Bazen görülüyor.	1	3,2
	5	16,1	

Tablo 6'daki analiz sonuçları incelendiğinde; rehber öğretmenlerin %25,8'inin okuldaki sorunların tek çözüm noktası olarak görülürken, %58'inin tek çözüm noktası olarak görülmediği, %16,1'inin ise kısmen görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Sorunların tek çözüm noktası olarak görülmediğini belirten rehber öğretmenler; sorunların ortak bir anlayışla çözümlendiğini, idare ve diğer öğretmenlerin sorumluluk aldığını ve ailelerin de sürece

katkı sağladığını ifade etmektedir. Sorunların tek çözüm noktası olarak görülen rehber öğretmenler; sınıf öğretmenlerinin bütün problemleri doğrudan servise ilettiklerini, özellikle "problemlili" olarak algılanan öğrencilerde sorumluluğun servise bırakıldığını ve ellerinde sihirli bir değnek varmış gibi davranıldığını belirtmişlerdir. Rehber öğretmenlerin bir bölümü ise, bazı durumlarda sorunlarla baş başa bırakıldıklarını ve ortak bir rehberlik anlayışına erişmenin zaman aldığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerine ilişkin ana düşünceleri yansıtan alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

- *"Özellikle problemlili öğrenci konusunda tek çözüm noktası olarak görülebiliyorum. Çünkü bazı öğretmenler en ufak olayda bile öğrenciyi hemen rehberlik servisine göndermeye çalışıyor. Bazı durumlarda önce öğretmenin müdahale etmesinin ya da konuşmasının daha faydalı olacağını söylüyorum."* (ö1)
- *"Okuldaki sorunların çoğu bana gelmeden okul idaresinin müdahalesiyle çözülüyor. Genelde bana bilgi veriliyor. Zaman zaman yardım da isteniyor. Tek çözüm noktasını rehberlik servisi olarak görmemeleri bence güzel bir durum. İş yükümü hafifletiyor. Zaten bazı durumların idare tarafından halledilmesi gerektiğini düşünüyorum. Durumdan memnunum."* (ö3)
- *"Çoğunlukla evet. Bazı öğretmenlerin her sıkıntıyı bize yönlendirdiği oluyor. Bu davranışın çok yanlış olduğu düşüncesindeyim. Rehberlik kavramının oturmadığı bazı öğretmen arkadaşların bunu yaptığını düşünüyorum ve uygun ortam-zamanda gerekli düzeltmeyi yaparak bunu tekrar göstermemeleri konusunda çaba harcıyorum."* (ö4)
- *"Hayır okuldaki tek çözüm merkezi olarak rehberlik servisi görülüyor. Sorunun türüne göre okul idaresi, öğretmenler ve rehberlik servisi olarak problemleri paylaşıyoruz."* (ö6)
- *"Evet. Sihirli değnekimiz olduğu sanılıyor. Ama bunun bir ekip ve özveri işi olduğunu vurguluyorum."* (ö13)
- *"Okuldaki sorunlara okul idaresi ve sınıf rehber öğretmeni arkadaşların desteği ile çözümler arıyoruz."* (ö22)
- *"Elimizde sihirli bir değnek varmış gibi görülmüyoruz hâlâ. Özellikle disiplin konusu tam oturtulmadığından dolayı direkt rehberliğe gelen vakalarda ne yapılması gerektiği konusunda idare ve ilgili öğretmenle olayı değerlendirip yönetmelik doğrultusunda çalışmalar yapıyorum."* (ö23)
- *"Ders öğretmenlerinin "Benim dersimde çok konuşuyor, ders dinlemiyor, sınıfta konuşuyor" diyerek rehberli servisine öğrenci getirmesine sinirleniyorum."*

Başka öğretmenin dersinde konuşmayıp sadece o dersin öğretmenine karşı yapıyorsa, bu öğretmenin sınıf yönetimiyle ilgilidir. "Sorunlu öğrencileri düzeltmekten sorumlu öğretmen" olarak görülmek istemiyorum. Bu tarz öğretmenlerle yapılması gerekenin ne olduğu hakkında konuşuyorum." (ö24)

- *"Okuldaki bütün sorunlar direkt rehberlik servisine yönlendirilmiyor. İlk olarak sınıf rehber öğretmeni problemi ortadan kaldırmak için uğraşılıyor. Eğer problemle baş edemeyecek bir boyuta gelirse o zaman rehberlik servisine danışılıyor." (ö28)*
- *"Bu birkaç açıdan değişebiliyor. Veli ya da bazı öğretmen ve idareciler çözümü sadece rehberlik servisinde görebiliyor. Bazıları rehberliğin hiçbir işe yaramadığını, bazıları da sorunların çözümünün veli-öğretmen-okul iş birliği ile çözülmesi gerektiğini düşünüyor. Vakalar direk bana geldiğinde olumsuz bir tepki göstermiyorum. Yapmam gerekleri yapıp çözüm adımlarını atıyorum ve sürece dahil olması gerekenleri (veli, öğretmen, idare vb.) dahil ediyorum." (ö31)*

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Resmî okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini tespit etmek ve tespit edilen sorun alanlarına ilişkin çözüm önerileri sunmak amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

5.1. Sonuç ve tartışma

Rehber öğretmenlerin okulda karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri üzerine yapılan bu çalışmada ve alanyazın üzerine yapılan incelemeler sonucunda varılan sonuçlar şu şekilde sıralanabilir.

5.1.1. Okul idaresinin rehberlik servisine verdiği öneme ilişkin sonuçlar

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin görüşüne göre; okul idaresi tarafından rehberlik servislerine gereken değerin verildiği, okul rehberlik servisi ve idarenin iş birliği içinde çalıştığı ve gerektiğinde her iki biriminde birbirine destek olduğu, okul idaresinin önemli konularda rehber öğretmenlerin fikirlerine önem verdiği ve danıştığı, öğrencilerle ilgili yaşanan sorunlarda ilk başvurulacak kişilerin rehber öğretmenler oldukları ortaya çıkmaktadır.

Hatunoğlu ve Hatunoğlu (2006) yaptıkları çalışmada psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin bir ekip işi olması nedeniyle verimli ve sağlıklı yürümesi için okuldaki yönetici, öğretmen, çalışan, öğrenci velileri, öğrenciler ve rehber öğretmenin ortak anlayışla iş birliği içinde hareket etmesinin son derece önemli olduğunu ancak idarecilerin rehberlik hizmetlerine olumsuz ve bilinçsiz bakış açısını, rehberlik hizmetleri alanındaki akademik bilgi yetersizliğini, idarecilerin rehber öğretmenleri, alanları dışındaki işlere yöneltmesini ve rehber öğretmenlerin idarecilerden ve diğer çalışma arkadaşlarından (sınıf

rehber öğretmenleri başta olmak üzere) yeterli yardım ve desteği alamamasını bu konudaki en büyük eksikliklerden biri olarak belirtmiştir.

Kepçeoğlu (1987), tüm eğitim kurumlarında çalışan personelin halen sahip olduğu rehberlik bilgi, beceri ve anlayışının ortak ve yeterli bir düzeye çıkarılabilmesi için her türlü yayım çalışmalarının yapılması gerektiğini, görev başındaki yönetici, danışman ve öğretmenlerin yeterli bir anlayış kazanmaları ve eğitim eksikliklerinin giderilmesi için çeşitli hizmet içi eğitim etkinliklerine geniş yer verilmesinin bir mecburiyet olduğunu ifade eder.

Okul idaresi ve diğer öğretmenler tarafından rehberlik servisine gereken önemin verilmediğini Güven (2009) ve Nazlı (2007) çalışmalarında belirtirken, Kılıç (2010) yaptığı bir araştırmada yöneticilerin tamamının rehberlik servisinin gerekliliğine inandığını, Özabacı, Sakarya ve Doğan (2008) ise "Okul yöneticilerinin okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi" isimli çalışmasında okul yöneticilerinin rehberlik servisinin gerekliliğine ve okulda sürekli bir birim olarak hizmet vermesinin önemine inandıklarını ortaya koymuşlardır.

Elde edilen sonuçlar; Özabacı, Sakarya ve Doğan (2008) ile Kılıç (2010) tarafından yapılan çalışmalar ile benzerlik gösterirken, Kepçeoğlu (1987), Hatunoğlu ve Hatunoğlu (2006), Nazlı (2007) ve Güven'in (2009) çalışmaları ile farklılaşmaktadır.

5.1.2. Rehber öğretmenlerin farklı çalışma koşullarına sahip olmasının etkilerine ilişkin sonuçlar

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin görüşüne göre; rehberlik mesleğinin doğası gereği bireyin bütüncül bir anlayışla ele alınması, öğrencinin idareci-rehber öğretmen-veli üçgeninde aynı frekanslarda destek görmesi ve bunun belirli bir gizlilik çerçevesinde yapılması gerekmektedir. Günümüzde rehberlik hizmetlerinin verildiği okullarda rehber öğretmenlerin ayrı çalışma ortamlarının olması ile ilgili belirgin düzeyde bir sorun yaşanmadığı, rehberlik servisinin, çoğu öğretmen ve idarecide kavram olarak oturmuş olduğu, ancak bu durumun tamamen sorun olmaktan çıktığının söylenemeyeceği görülmüştür.

Ayrıca bu konunun rehber öğretmenin işini ne kadar özveriyle yaptığıyla da ilintili olduğu, öğretmenin profesyonellik çerçevesinde işini layığıyla yaptığında ayrı çalışma ortamının

gerekliliğini kanıtlamış olacağı, okulda rehber öğretmen olmadığında eksikliğinin hissedilmesiyle değerinin daha iyi anlaşıldığı gözlenmiştir. Sonuç olarak psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin gizlilik ilkesine uyularak ve gerekli bir ortam sağlanarak yürütülmesi gerektiği anlayışının günümüzde hak ettiği konuma daha yakın olduğu ortaya çıkmaktadır.

Doğan (1999) tarafından psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin okulda idareciler ve özellikle öğrenciler tarafından anlaşılması, kabul görmesi, varlığını ve önemini hissettirmesi için her şeyden önce yeterli araç ve gereçle donanmış fiziksel bir mekânının olması gerektiği ifade edilmiştir. Pişkin (2006), ülkemizin uzun sayılabilecek PDR geçmişine rağmen, bu hizmetlerin yürütülmesi için gerekli olan uygun fiziksel mekan konusunda sıkıntıların bugün bile yaşandığına, ölçme araç ve gereçleri yönünden sorunların mevcut olduğuna, bilişim teknolojilerinden yeterince yararlanılmadığına, bilgisayar destekli PDR programlarının geliştirilmesi, veri tabanlarının oluşturulması, ölçme araçlarına bilgisayar üzerinden ya da çevrimiçi sistemle erişme gibi destek sistemlerinin de olması gerektiğine dikkat çekmektedir.

Abbasoğlu (2014) ilk ve ortaokul öğretmenlerinin rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerine yönelik tutumlarını incelediği çalışmasında, öğretmenlerin rehberlik hizmetlerine karşı tutumlarının cinsiyet, kıdem yılı ve aldıkları hizmet içi eğitimlere göre farklılık gösterdiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin rehberlik servisine karşı tutumunda yaş, medeni durum, branş, mezun olunan üniversite, okulda görevli rehber öğretmen sayısı ve özellikle de okulun fiziksel imkânları açısından anlamlı düzeyde bir farklılık oluşmadığını belirtmiştir.

Rehber öğretmenlerin çalışma şekilleri açısından farklı olması ve çalışmalarını rehberlik servisine tahsisli bir odada gerçekleştirmelerinin öğretmenler üzerindeki etkisini doğrudan ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak fiziksel imkânların rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi açısından etkisini konu alan çalışmalar bulunmaktadır. Elde edilen sonuçlar; Abbasoğlu (2014) tarafından ortaya konan, okulun fiziki imkânlarının, öğretmenlerin rehberlik hizmetlerine karşı tutumlarına etki etmediği yönündeki bulguları ile örtüşmektedir.

5.1.3. Lisans derslerinin meslek hayatında sağladığı katkıya yönelik sonuçlar

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin görüşüne göre; üniversitede alınan teorik eğitimlerin kısmen faydalı olduğu ancak gerçek hayatta teorik bilginin zaman zaman kifayetsiz kalabildiği ve sonuç olarak kitabi öğretilerin ancak pratik düzleme aktarılması ile olgunlaşabildiği, uygulamada bu aktarımın okulun öğrenci profili ile de ilgili olduğu ve yüksek eğitim seviyesindeki öğrencilere lisansta alınan teorik bilgilerin rahatlıkla uygulanabildiği, bununla birlikte her şeyin kitaplarda öğretilen gibi olmayabileceği vurgulanmıştır.

Hamamcı ve arkadaşları (2004), yaptığı çalışma sonucunda psikolojik danışmanların teorik açıdan iyi eğitim almış bir şekilde okullara atanmakta olduklarını fakat gerçek okul ortamında bilgilerini uygulamada problem yaşadıklarını belirtmiştir.

Aydemir Sevim ve Hamamcı'nın (1999) psikolojik danışmanların mesleki doyumları ile mesleki yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada ise psikolojik danışmanların; daha çok rehberliğin bilgi verme işlevini yerine getirme konusunda kendilerini yeterli hissettikleri ve bu yönde aldıkları lisans derslerinin amacına ulaştığını ancak rehberlik çalışmalarında kullanılacak test, anket gibi ölçme araçları geliştirme, öğrencilerle bireysel danışma yapma, öğrencileri ilgilendiren değişik konularda araştırma yapma, yetenek testleri uygulama ve yorumlama gibi saha tecrübesi gerektiren konularda ise kendilerini diğer görev maddelerine nazaran daha yetersiz gördüklerini ortaya koymuşlardır.

Pişkin (2006) Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin dünü, bugünü ve yarını adlı çalışmasında PDR lisans programları hakkında şu tespiti yapmaktadır: Ülkemizin coğrafi bölgeleri arasındaki gelişmişlik düzeyi farklılık göstermektedir. Yeterince gelişmemiş bölgelerimizde bulunan üniversitelere öğretim üyesi akışı bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Öğretim üyesi eksikliği ve diğer fiziki imkânlar göz önüne alındığında bu üniversitelerin diğer programlarından mezun olanlar gibi PDR lisans programlarından mezun olanlarında bu durumdan olumsuz etkilendiği söylenebilir.

Balcı (2014) okul psikolojik danışmanlarının rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini hem daha etkili sunabilmelerine hem de karşılaştıkları sorunlarla baş etmeleri konusunda öz yetkinlik düzeylerini geliştirmelerine katkıda bulunacak doğrudan deneyime dayalı

destek eğitim programları ve hizmet içi eğitimlerin yanında üniversitelerin PDR lisans programlarında uygulamaya ağırlık veren yönlerin ön plana çıkartılarak uygulama derslerine ağırlık verilebileceğini, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından mesleğin belirli dönemlerinde psikolojik danışmanların öz yetkinlik düzeylerini olumsuz etkileyen etmenlerin belirlenerek bu olumsuz etkilerin önlenmesi için gerek bireysel çalışmalar gerekse grup çalışmaları yapılabileceğini ifade etmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar; Aydemir Sevim ve Hamamcı (1999), Hamamcı ve arkadaşları (2004), Pişkin (2006) ve Balcı (2014) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları ile örtüşmektedir.

5.1.4. Karşılaşılan problemlerin günlük yaşamı etkilemesine ilişkin sonuçlar

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin görüşüne göre; rehber öğretmenlerin okulda karşılaştıkları sorunların kendi yaşamlarını etkilediği, çaresiz kalınan durumlarda duygusallaşmanın olduğu, bazen sabaha kadar bir öğrencinin durumuna takılı kalıp uyku problemlerinin baş gösterebildiği ancak zamanla profesyonellik çerçevesinde bu durumun daha fazla kontrol edilebilir bir hâl aldığı sonucuna varılmaktadır.

Ceyhan (2000) tarafından yapılan "Mesleki sorun düzeyleri farklı okul rehber öğretmenlerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin incelenmesi" isimli çalışmada mesleki sorun düzeyleri düşük olan rehber öğretmenlerin kişisel ve sosyal uyum, kendini gerçekleştirme, duygusal kararlılık, psikotik belirtiler ve nevrotik eğilimler yönünden mesleki sorun düzeyleri yüksek olanlara göre ortalamaların yüksek olduğu ve bu farkların mesleki sorun düzeyleri düşük rehber öğretmenler lehine anlamlı olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte rehber öğretmenlik mesleğine yönelik algı ve beklentiler ile ilgili değişkenlerden; rehber öğretmenlerin mesleğin uygulanabilirlik düzeyine ilişkin algılarının, mesleğini sürdürmedeki isteklilik durumlarının ve algıladıkları iş doyumu düzeylerinin onların kişisel ve sosyal uyum düzeylerini farklılaştırmadığı saptanmıştır. Sonuç olarak rehber öğretmenlerin kişisel ve sosyal uyum düzeyleri üzerinde; özlük niteliklerine, çalıştıkları okulun niteliklerine ve mesleğe yönelik algı ve beklentilere ilişkin değişkenlerden daha ziyade okullarda karşılaşılan mesleki sorunların daha fazla etki ettiği görülmektedir.

Akten (2007) rehber öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerini incelediği araştırmasında, çalışma hayatında yaşanan güçlükler olarak; yöneticilerin olumsuz tutumları, öğretmen-öğrenci-velilerin rehberlik anlayışları, rehberlik servisinin fiziki imkânlarının yetersizliği, görev tanımı dışındaki beklentiler, rehberlik hizmetlerine ilişkin yasal mevzuatın eksikliği, eğitim sisteminde son yıllarda yaşanan değişimler, rehber öğretmenlere çalışmalarında destek olacak meslek kuruluşlarının olmaması ve hizmet içi eğitimlerin yeterli seviyede olmaması belirtilmiştir. Akten aynı çalışmada rehber öğretmenlerin duygusal tükenmelerine etki eden faktörleri incelemiş, cinsiyet, meslekteki kıdem yılı, mesleklerini nasıl yaptıklarına ilişkin algıları ve meslek öncesi seçim değişkenlerinin duygusal tükenmeyi etkilediğini, kadın öğretmenlerde, 2-5 yıl kıdeme sahip olanlarda, mesleğini orta-kötü seviyede yaptığını belirtenlerde ve mesleği istemeden seçenlerde bu etkinin negatif yönlü olduğunu ortaya koymuştur. Medeni durum, çalışılan kurum tipi ve haftalık çalışma saati değişkenlerinin duygusal tükenmeye etki etmediğini belirtmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar; Ceyhan (2000) ve Akten (2007) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

5.1.5. Rehber öğretmenlerin konularının algılanma şekline ilişkin sonuçlar

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin görüşüne göre; rehber öğretmenlerin büyük çoğunluğunun okullarında sorunların tek çözüm noktası olarak görülmedikleri, her konuda kendileri ilk danışma ve sorunlara müdahale etme yeri olarak değerlendirilse de vakaların idare-aile-rehberlik servisi üçgeninde ele alındığı ve bunun bir takım çalışması bilinci içerisinde değerlendirildiği görülmektedir. Bir kısmında ise tam aksine sorunun tek çözüm noktası olarak rehberlik servisinin görüldüğü ve öğrencinin sorunlarıyla birebir muhatap olanlar tarafından çözüm geliştirilmesinde isteksiz davranıldığı, bütün sorumluluğun rehberlik servisinde olduğu yanlına düşüldüğü ortaya konmaktadır.

Hamamcı ve arkadaşları tarafından 2004 yılında yapılan çalışmada ise okul idaresi ile rehber öğretmenler arasında rehberlik hizmetlerinin konumlandırılması noktasında fikir ayrılıklarının olduğu, yöneticilerin bilgi ve anlayış eksikliği bulunduğu, bu yüzden rehberlik ve danışma hizmetlerinin sunulmasında zorluklar yaşandığı tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle özellikle son yıllarda okul idarecilerinin rehberlik anlayışlarının

değişerek geliştiği, rehberliğin kâğıt üzerinde yapılan formalite bir hizmet olamayacağı düşüncesini benimsedikleri, ideal rehberlik servisinin idareci-öğretmen-öğrenci-veli döngüsü kurularak sağlanabileceği anlayışının yaygınlaştığı görülmektedir.

Kepçeoğlu (1987) okullarda danışmanların görev, yetki ve sorumluluklarının yasal mevzuat kapsamında yeterince netleştirilmediğini, müdür, danışman ve öğretmenler arasında görev ve iş birliği esaslarının eksik olduğunu belirtmiştir. İçtüzzer (2017) okulda PDR hizmetlerinin bir takım çalışması gerektirdiğini, müdür, psikolojik danışman ve sınıf öğretmenlerinin üstüne düşen sorumluluklar olduğunu, PDR hizmetlerinin yerine getirilmesinde en üst derece sorumlunun müdür olduğunu ifade etmektedir. Özdemir (2008) yönetici, öğretmen, öğrenci ve rehberlik uzmanı arasında her birinin kendi konularında rehberliği anlamlandırdıklarını, eğitimde başarının öğretim, yönetim ve öğrenci kişilik hizmetleri arasındaki iş birliğine bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Poyraz (2007) kapsamlı gelişimsel rehberlik programının uygulanması için öğretmenlerle psikolojik danışmanların yoğun bir iş birliği içinde olmaları gerektiğini, hatta çevredeki diğer kurumların ve ailenin de bu iş birliğine katılmalarının gerektiği üzerinde durmuştur.

Araştırmada elde edilen sonuçlar; Kepçeoğlu'nun (1987) çalışması ile farklılık gösterirken, Hamamcı ve arkadaşları (2004) ve Poyraz'ın (2007) çalışmaları ile örtüşmektedir. Bunun nedeni rehberlik hizmetlerinin yıllar içerisinde daha sistemli hale gelmesi ve idareci, öğretmen ve veliler tarafından daha fazla kabul görmeye başlaması olarak değerlendirilmektedir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara bağlı olarak, okullarda yürütülen rehberlik hizmetlerinin arzu edilen seviyeye getirilmesine yönelik yapılan öneriler şu şekildedir;

- Rehber öğretmenlere ve rehberlik sistemine verilen değer korularak artırılması,
- Rehber öğretmenlere sağlanan fiziki imkânların, rehberlik anlayışının profesyonelliği içerisinde değerlendirilmeye devam edilmesi,

- Teori ile pratiğin mümkün olduğunca lisans seviyesinde iken örtüştürülmesi ve uygulama odaklı bir lisans programı stratejisinin benimsenmesi,
- Rehber öğretmenlerin yaşadıklarından etkilenme düzeylerini en aza indirecek tedbirlerin alınması, moral, motivasyon ve tükenmişlik düzeylerinin takibinin yapılması,
- Sorunlara ilk müdahalenin sınıf rehber öğretmenleri tarafından yapılması ve sonrasında okulun rehberlik servisine intikal ettirilmesi, idarenin de süreç boyunca iş birliği içerisinde hareket etmesi önerilmektedir.

5.2.2. Gelecek araştırmalara yönelik öneriler

- Bu araştırmada kullanılan ve 5 soru içeren görüşme formunun genişletilerek farklı problem alanlarının tespit edilmesi sağlanabilir.
- Çalışmanın örnekleme genişletilerek Türkiye'nin farklı coğrafi bölgeleri açısından analizler yapılabilir.
- Farklı gelir gruplarına ait öğrencilerin bulunduğu okullardaki rehberlik servisleri kıyaslanarak, karşılaşılan sorunların sosyal, toplumsal, kültürel ve ekonomik farklılaşmayla ne şekilde çeşitlendiği analiz edilebilir.

KAYNAKLAR

- Abbasoğlu, B. (2014) *İlk ve ortaokul öğretmenlerinin rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerine yönelik tutumlarının incelenmesi: Yalova İli örneği* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 370651).
- Akkurt, Z. (2008). *Okul öncesi öğretmenlerinin iş doyumunu ve tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi (İstanbul-Pendik örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 219158).
- Akkuş, O. (2010). *Rehberlik araştırma merkezlerinde görevli rehber öğretmenlerin iş doyumunu düzeylerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 274638).
- Akten, S. (2007). *Rehber öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 240932).
- Alp, D. (1995). *Velilerin orta dereceli okulların psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentileri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 42376).
- Arslan, Ü., Karataş, U.Y. ve Dostuoğlu, E. (2019). Psikolojik danışmanlık alanında mevcut ve gelişen etik sorunlar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 86-103, doi: 10.17860/mersinefd.515865.
- Arsoy, S. (1999). *Mesleki rehberlik hizmeti veren kurumların durum saptaması* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 92398).
- Aslan, S. (2003). *Ankara İli orta öğretim kurumlarında çalışan alandan ve alan dışından rehber öğretmenlerin mesleki etkinliklerine ilişkin görüşleri ve sorunları* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 132726).
- Aydemir Sevim, S. ve Hamamcı, Z. (1999). Psikolojik danışmanların mesleki doyumları ile mesleki yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(12), 39-46.
- Aydemir, S. (2014). *Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı çalışan rehber öğretmenlerin yöneticilerinin liderlik tarzını algılamaları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 370341).

- Ayhan, B. İ. (2004). *Liselerde ve özel dershanelerde çalışan psikolojik danışmanların psikolojik danışma ve rehberlik biriminin işlevlerine ilişkin görev algılarının bazı değişkenler açısından karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 146261).
- Bakioğlu, A. ve Gayık Asyalı, S. (2005). Rehber öğretmenlerin buldukları kariyer evrelerine göre okul yönetimini algılayışlarının niteliksel olarak incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21, 89-110.
- Balcı, S. (2014). *Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma öz yetkinlikleri: Kültürler arası bir çalışma* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 354647).
- Başören, M. (2005). *Çeşitli değişkenlere göre rehber öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi: Zonguldak ili örneği* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 187237).
- Carrell, S. A. ve Carrell S. E. (2006). Do Lower Student to Counselor Ratios Reduce School Disciplinary Problems?. *The B. E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 5(1), Article 11. doi:10.1515/1538-0645.1463.
- Ceyhan, E. (2000). Mesleki sorun düzeyleri farklı okul rehber öğretmenlerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin incelenmesi. *Türk PDR Dergisi*, 2(13), 45-55.
- Çakır, D. (2011). *Edirne'deki liselerde ve Trakya Üniversitesi öğrencilerinde alkol ve psikoaktif madde kullanımının yaygınlığı* (Tıpta Uzmanlık Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 297431).
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 207-237.
- Çetiner, M. A. (1992). *Bir lisede uygulanan rehberlik programının öğrenci başarısı üzerine etkisi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 20566).
- Demir, A. (2010). *Özel dershanelerde çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumlarının değerlendirilmesi "İzmir ili örneği"* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 263542).
- Demirel, M. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 35(156), 45-60.

- Deniz, Z. (1993). *Liselerdeki yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin beklentilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 27045).
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1963). I. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967). <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden erişildi.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1968). II. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972). <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden erişildi.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1973). III. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977). <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden erişildi.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1979). IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983). <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden erişildi.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1985). V. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989). <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden erişildi.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1990). VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994). <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden erişildi.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1996). VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000). <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden erişildi.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2001). VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005). <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden erişildi.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2007). IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013). <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden erişildi.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2014). X. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018). <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden erişildi.
- Devrimci Özgüven, H., Haran, S. ve Soykan, Ç. (2003). İntihar girişimlerinde sorun alanları ve tetikleyiciler. *Kriz Dergisi*, 11(1), 13-24. doi: 10.1501/Kriz_0000000188
- Dincerol, C. (2013). *Tükenmişlik sendromunun mesleki tükenmişlik ve iş tükenmişliği açısından incelenmesi: Öğretmenler üzerinde bir uygulama* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 333500).

- Doğan, S. (1991). Başlangıcından bugüne Türk Resmî dokümanlarında rehberlik kavramı ve anlayışı: Bir inceleme. *Türk PDR Dergisi*, 1(2), 29-44.
- Doğan, S. (1996). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanında meslek kimliğinin gelişimi ve bazı sorunlar. *Türk PDR Dergisi*, 2(7), 32-44.
- Doğan, S. (1999 Eylül). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberliğin durumu ve geleceğe ilişkin yönelimler. V. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. Ankara.
- Doğan, S. (2000). The historical development of counselling in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 22(1), 57-67.
- Ercan, L. (2001). Ergenlik döneminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 9(2), 47-58.
- Erözkan, A. (1997). *İlköğretim okullarında görevli yöneticiler ile öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerinin bazı değerışkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 62376).
- Eryetiş, M.V. (2016). Meslek Seçimi ve Mesleki Rehberlik. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 44.
- Esen-Çoban, A. (2004). *Meslektaş dayanışma programının psikolojik danışmanların tükenmişliklerinin farklı boyutları üzerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 147832).
- Gökçakan, Z. ve Özer, R. (1997 Eylül). Doğu Karadeniz Bölgesi’nde görevli rehber öğretmenlerde tükenmişlik düzeyi, nedenleri ve çeşitli değerışkenlere göre incelenmesi. IV. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eskişehir.
- Gökgöz, ř. ve Koçoğlu, G. (2007). Adelosan çağda sigara ve alkol içme davranışı. *Fırat Tıp Dergisi*, 12(3), 214-218.
- Güven, M. (2003). Psikolojik danışmanların okul yöneticileri ile ilişkilerini değerlendirmesi. Atılgan ve diğerleri (Ed.) VII. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı* (ss. 102-103). Ankara: Türk PDR Dergisi Yayını.

- Güven, M. (2005 Eylül). İlköğretimde çocuğu olan velilerin çocuklarının okullarındaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin algı ve beklentileri. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.
- Güven, M. (2009). Millî Eğitim Bakanlığı müfettişlerinin okul rehberlik hizmetleri ve denetimiyle ilgili görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 171-179.
- Güvenç, M. (2001). *Okullardaki rehberlik faaliyetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlükler* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 108938).
- Hamamcı, Z., Murat, M. ve Esen Çoban, E. (2004). Gaziantep'teki okullarda çalışan psikolojik danışmanların mesleki sorunlarının incelenmesi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Hatipoğlu, H. (2010). *Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının belirlenmesi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 294437).
- Hatunoğlu, A. ve Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin problem alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 333-338.
- Hıdır, A. (2010). *Ortaöğretim kurumlarında sunulan rehberlik hizmetlerinin öğrenci kazanımlarının amacına ulaşma düzeyi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 249053).
- Hisar, T. (2018). *15-25 yaş arası bireylerde madde kullanım bozukluğu, zorbalık ve öfke arasındaki ilişkide aile iletişiminin etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 486087).
- İçtüzzer, E. (2017). *Ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 468248).
- Kağan, M. (2005). *Devlet ve özel ilköğretim okulları ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumlarının incelenmesi (Ankara İli örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 204577).
- Karagöz, S. ve Duman, T. (2014). 1908-1928 yılları arası süreli yayınlarda yer alan eğitim görüşleri ve öneriler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(35), 576-594.

- Kepçeoğlu, M. (1987). Eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının gelişimi ve belli başlı sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 2, 264-272.
- Kılıç, F. (2010) *İlköğretim birinci kademe yönetici, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmenin rehberlik görevleri ile ilgili bilgi düzeyi ve okul rehberlik hizmetleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:264105).
- Kızıll, D. (2007). *Ortaöğretim kurumlarındaki rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerin sınıf içi rehberlik etkinlikleri ile ilgili görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 217287).
- Kocayörük, E. (2000). *Çeşitli değişkenlere göre rehber öğretmenlerin meslek doyumlarının karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 94698).
- Konca, F. (2007). *İlköğretimde psikolojik danışma ve rehberlik programlarının geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 205769).
- Korkut-Owen, F., Sadrı Damırçlı, E. ve Molaei, B. (2013). İki Orta Doğu Ülkesinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanı: Türkiye ve İran. *Uludađ Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 26(1), 81-103.
- Kutlu, M. ve Güven, M. (2002). Özel ve Resmî ilk öğretim okulu öğrencilerinin öğretmenlerinden bekledikleri ve gözledikleri rehberlik davranışları. *Türk PDR Dergisi*, 2(18), 15-24.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1962). VII. Millî Eğitim şûrası (05-15 şubat 1962). <http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328> adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1968). Millî Eğitim Bakanlığı rehberlik ve araştırma merkezleri yönetmeliği. *Resmî Gazete*, 12814.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1970). VIII. Millî Eğitim şûrası (28 Eylül-3 Ekim 1970). <http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328> adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1970). Orta Dereceli Okullarda Rehberlik Servislerinin Kuruluğu ile İlgili Bazı Esaslar. *Tebliğler Dergisi*, 33(1619), 293-300.

- Millî Eğitim Bakanlığı. (1974). IX. Millî Eğitim Şûrası (24 Haziran-4 Temmuz 1974).
<http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>
adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1981). X. Millî Eğitim Şûrası (23-26 Haziran 1981).
<http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>
adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1982). XI. Millî Eğitim Şûrası (08-11 Haziran 1982).
<http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>
adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1985). Millî Eğitim Bakanlığı rehberlik hizmetleri yönetmeliği.
Tebliğler Dergisi, 48(2201).
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1988). XII. Millî Eğitim Şûrası (18-22 Haziran 1988).
<http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>
adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1990). XIII. Millî Eğitim Şûrası (15-19 Ocak 1990).
<http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>
adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1993). XIV. Millî Eğitim Şûrası (27-29 Eylül 1993).
<http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>
adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1996). XV. Millî Eğitim Şûrası (13-17 Mayıs 1996).
<http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>
adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1999). XVI. Millî Eğitim Şûrası (13-17 Kasım 1999).
<http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>
adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2001). Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yönetmeliği.
Tebliğler Dergisi, 64(2524).
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2003). İlköğretimde yöneltme yönergesi. *Tebliğler Dergisi*,
66(2552).

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programı*. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). XVII. Millî Eğitim Şûrası (13-17 Kasım 2006). <http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328> adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2010). XVIII. Millî Eğitim Şûrası (01-05 Kasım 2010). <http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328> adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2017). Millî Eğitim Bakanlığı rehberlik hizmetleri yönetmeliği. *Resmî Gazete*, 30236.
- Murat, M. (2000). *Sınıf öğretmenlerinde 10 yıllık meslek sürecinde tükenmişliğin gelişiminin haritalanması ve bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 94412).
- Nazlı, S. (2007). Okul yöneticilerinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetini algılamaları. *Eurasian Journal of Educational Research*, 26, 155-166.
- Oktay, A. (1991). Öğretmenlik mesleği ve öğretmenin nitelikleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, 187-193.
- Onur, M. (1997). *Giresun ili merkez liselerindeki yönetici, öğretmen ve öğrencilerin rehberlik anlayışlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 61376).
- Öcal, G. (2010). *Hacettepe Üniversitesi psikolojik danışma ve rehberlik lisans programı mezunlarının mezun oldukları programa ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 308575).
- Özabacı, N., Sakarya, N., Doğan, M. (2008). *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(19), 8-22.
- Özaydın, A. (2002). *Resmî ilköğretim okullarında yönetici, rehber öğretmen, sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre rehberlik uygulamaları* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 113717).

- Özdemir, E. (2008). *Anadolu liselerinde görev yapan idareci ve öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini benimseme düzeyi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 220529).
- Özdemir, İ. E. (1991). *Bazı değişkenlerin liselerdeki öğrenci, öğretmen, danışman ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerine etkisi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 16980).
- Özdemir, M. (2011). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özer, R. (1998). *Rehber öğretmenlerde tükenmişlik düzeyi nedenleri ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 86257).
- Özgül, E. (1990). Ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinin dünü ve bugünü. *Türk PDR Dergisi*, 1(1), 4-15.
- Öztürk, A. (1999). *Lise öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerini anlama düzeyleri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 74367).
- Paker, T. (2015). Durum çalışması. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel Araştırma; Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımlar* içinde (ss. 119-134). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pişkin, M. (1989). *Orta dereceli okullarda görevli yönetici, öğretmen ve danışmanların ideal ve gerçek danışmanlık görev algıları* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 10893).
- Pişkin, M. (2006). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin dünü, bugünü ve yarını. M. Hesapçıoğlu ve A. Durmuş (Ed.), *Türkiye’de eğitim bilimleri: Bir bilanço denemesi* içinde (ss. 457-501). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Poyraz, C. (2006). Türkiye’deki rehberlik hizmetlerinin tarihsel gelişimi. *İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 187-209.
- Poyraz, C. (2007). *Orta dereceli okullarda yürütülen rehberlik hizmetleri üzerine bir araştırma* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 219752).

- Razon, N. (1983). Meslek seçimi ve mesleğe yöneltme. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 8(43), 24(31).
- Roukaya, M. N. (2015). *Psikolojik danışma ve rehberliğin tarihsel ve karşılaştırmalı temelleri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 433805).
- Saltan, E. (2014). *İlk ve ortaokullarda sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik faaliyetlerinde karşılaştığı zorluklar* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 355923).
- Seçer, İ. (2011). *Psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 288265).
- Seğmenli, S. (2001). *Rehber öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 100354).
- Selen, N. (2008). *Liselerdeki psikolojik danışma ve rehberlik servislerinin algılanan etkililiğinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 230975).
- Subaşı, M., Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Tan, H. (1990). Okullarımızda psikolojik hizmetlerin neresindeyiz. *Türk PDR Dergisi*, 1(1), 27-31.
- Tatlıhoğlu, K. (1999). *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisinden beklentiler üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 87322).
- TBMM. (1973). Millî Eğitim Temel Kanunu. *Resmî Gazete*, 14574.
- Tuzcuoğlu, N. (1995). *İlkokullarda rehberlik servislerinden beklentiler ve rehberlik servisinin öğrenciler üzerindeki etkisi* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 30904).
- Umay, G. (2015). *Psikolojik danışman ve rehberlik öğretmenlerinin iş doyumu ve tükenmişlik düzeylerinin ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 385895).

- Ültanır, E. (2005). Türkiye’de rehberlik ve psikolojik danışma mesleği ve psikolojik danışman eğitimi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 102-111.
- Ünal, A. ve Ünal, E. (2010). Öğretmen ve öğrencilerin rehber öğretmeni algılamalarına ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 919-945.
- Yazgünoğlu, S.S. (2012). *Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programına ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 314957).
- Yeşilyaprak, B. (2001). Rehber öğretmenlerin iş doyumunun yordanması. *Avrasya Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 139-143.
- Yeşilyaprak, B. (2015). *İlk ve ortaöğretimde gelişimsel rehberlik yaklaşımı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 23, 7-12.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yıldız, E. (2012). Mesleki tükenmişlik ve rehber öğretmenler üzerine bir araştırma. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(33), 37-61.
- Yiyit, F. (2001). *Okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentilerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 107444).
- Yüksel Şahin, F. (2002). Bazı değişkenlerin yönetici adaylarının, okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 27(123), 13-21.

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

REHBER ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Merhaba, adım Yasin BAYRAKTAR, Deniz Harp Okulu Bilgisayar Mühendisliği mezunuyum. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Rehber öğretmenlerin okulda karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşlerini incelemek üzere bir araştırma yapmaktayım. Sizinle araştırmam üzerine görüşme yapmak, araştırmama değerli katkılarınızı eklemek istiyorum. Şimdiden sağladığınız katkı için teşekkür ederim.

Araştırmanın amaçları:

1. Okul idareleri tarafından rehberlik servisine gereken değer ve önemin verilip verilmediğini,
2. Rehber öğretmenlerin sahip oldukları fiziki imkânlar ve ders işleme yöntemleri nedeniyle diğer öğretmenler ile sorun yaşayıp yaşamadıklarını,
3. Rehber öğretmenlerin üniversitede aldıkları dersleri, okulda karşılaştıkları problemlere ne kadar uygulayabildiklerini,
4. Okulda karşılaşılan problemlerin, günlük yaşantıyı etkileme durumunu,
5. Okulda karşılaşılan sorunların tek çözüm noktası olarak rehber öğretmenlerin görülüp görülmediğini belirlemektir.

Görüşme esnasındaki konuşmalar gizli tutulacak olup, bu bilgiler araştırma dışında başka amaçla kullanılmayacak ve paylaşılmayacaktır. Araştırmada adınıza yer verilmeyecektir. Görüşmeye başlamadan önce bana sormak istediğiniz herhangi bir sorunuz var mı? Yapacağımız görüşme 10 ile 20 dakika zamanınızı alacaktır görüşme için vaktiniz var mı? İzin verirseniz hazırladığım soruları yöneltmek istiyorum, teşekkür ederim.

KONU: Rehber öğretmenlerin okulda karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri

SORULAR

Cinsiyetiniz :

Meslekteki yılınız :

Görev yeriniz :

Soru 1 : Okul idaresi tarafından rehberlik servisine gereken değer ve önemin verildiğini düşünüyor musunuz? Bunu bir örnekle açıklayınız.

Soru 2 : Sahip olduğunuz fiziki imkânlar ve ders işleme yöntemleri nedeniyle diğer öğretmenlerden ayrılıyorsunuz. Bu konuda bir sorun yaşıyor musunuz? Bunu bir örnekle açıklayınız.

Soru 3 : Üniversitede aldığınız dersleri, okulda karşılaştığınız problemlere ne kadar uygulayabiliyorsunuz? Lisans derslerinizin meslek hayatınıza katkısı nedir?

Soru 4 : Okulda karşılaşılan sorunların tek çözüm noktası olarak siz mi görülüyorsunuz? Problemleri iş birliği yaparak mı çözüyor musunuz?

Soru 5 : Okulda karşılaştığınız problemler, günlük yaşantınızı etkiliyor mu? Bunu bir örnekle açıklayınız.

ÖZGEÇMİŞ VE ESERLER LİSTESİ

Adı ve Soyadı : Yasin BAYRAKTAR

E-postası : yasin.bayraktar1@sakarya.edu.tr

İletişim : 0(546) 743 61 54

ÖĞRENİM DURUMU

Doktora : -

Yüksek Lisans: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı.

Lisans : Deniz Harp Okulu

ESERLER

Uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan makaleler:

Bayraktar, Y. (2018). Investigation of Factors Affecting Field Selection of 11th Grade In High School Students. *International Journal of Educational Research Review*, 3(3), 23-31.